

Hüzün Dürbünümde Kırk Sene 1964-1980 (2011)

Ayşe Kulin (1941)

GENEL BAKIŞ

Ayşe Kulin bu çalışmasında, 1960'ların ortalarından 1980'lerin başına uzanan dönemde ikinci evliliğini, yeniden anne oluşunu ve yeniden deneyimlediği ayrılık sürecini, ilk defa tattığı profesyonel çalışma hayatını ve kayıplarını aktarmakta. Anlatının merkezinde kendisi ve dört oğlu için bir hayat kurma çabası vardır. İlk evliliğinin ardından vermek zorunda kaldığı velayet mücadelesi onu büyük bir çaresizlik duygusuna boğarken Eren Kemahlı ile yaptığı ikinci evliliğinde yaşadığı hayal kırıklıkları ve ekonomik belirsizlikler, onu giderek bağımsız bir kadın olmaya yöneltir. Tesadüfen girdiği reklam sektöründe çalışmaya başlaması, ardından halkla ilişkiler alanına geçmesi onun kendi emeğiyle ayakta durmasını ve çocuklarını desteklemesini sağlar. Ancak ekonomik bağımsızlık, aile içindeki çatışmaları ve geçmişten gelen kırgınlıkları ortadan kaldırmaz. Çocuklarının, özellikle de ilk eşinden olan iki oğlunun hayatı aile arasındaki anlaşmazlıklar ve çatışmalar tarafından şekillenir. Ayşe Kulin çocuklarını bu çatışmaların etkilerinden korumaya ve aralarındaki kardeşlik bağıni sürdürmeye çalışırken onların farklı ülkelerde farklı gelecek hayalleriyle büyümelerine tanıklık eder. Dönemin sokak çatışmaları, sıkıyönetim kararları, ekonomik krizleri ve son olarak darbe atmosferi aile yaşamının en mahrem alanlarına sızar. Buna karşılık çalışma hayatı, dostluklar, aşk ilişkileri ve çocuklarıyla kurduğu bağlar, onun yeni koşullar altında yaşamını yeniden kurabilmesinin dayanaklarını oluşturur. Anlatı Ayşe Kulin'in ağır hasta olan babasının yanında geçirdiği günlere ve onun ölümüyle yüzleşmesiyle sonlanır.

KİŞİLER

Mehmet Sarper	Ayşe Kulin'in ilk eşi
Eren Kemahlı	Ayşe Kulin'in ikinci eşi
Koko	Eren Kemahlı'nın annesi
Mete	Ayşe Kulin ile Mehmet Sarper'in oğlu
Ali	Ayşe Kulin ile Mehmet Sarper'in oğlu
Kerim	Ayşe Kulin ile Eren Mekahlı'nın oğlu
Selim	Ayşe Kulin ile Eren Mekahlı'nın oğlu
Yiğit Okur	Avukat ve yazar, Ayşe Kulin'in sevgilisi

SİNOPSİS

Ayşe Kulin ilk evliliğinin sona ermesinin ardından eski arkadaşı Eren Kemahlı ile evlenerek onun Yeniköy'deki aileden kalma köşküne yerleşir. Bunun üzerine çocuklarının üvey babayla yetişmesini istemediğini iddia eden eski eşi Mehmet Sarper'in açtığı velayet davasında mücadele etmeye başlar. Ailesini ve eşini üzmemek adına çoğunlukla arkadaşlarıyla paylaşabildiği bu süreçte karşı tarafın avukatı tarafından çeşitli iftiralara maruz kalır. Dava boyunca iki oğlunun başına gelen her türden kaza aleyhine delil olarak kullanılır. Bu yıpratıcı süreçte Kerim ve Selim adlı oğullarını dünyaya getirir. Davanın sonunda çocuklarını alabilse de bu sefer eski eşi çocuklarını İsviçre'de yatılı bir okula gönderir. Bu süreçte eşi Eren'in gösteriş merakına eşlik eden ekonomik sorunlar onu çeviri yaparak para kazanmaya sevk eder. Evliliğinin eşinin sadakatsizliğiyle sonlanmasının ardından ise tesadüfen reklam sektörüne girer. Önce reklam çekimlerinde çalışır. Daha sonra Betül Mardin'in aracılığıyla halkla ilişkiler alanında görev almaya başlar. Ekonomik bağımsızlığını kazandıkça artık üniversiteye giden İsviçre'deki iki oğluna da destek çıkar. Gerektiği durumlarda onları babalarına karşı korur. İkinci eşinden resmi olarak boşanmasına kadar çocuklarıyla beraber yaşadığı Yeniköy'deki köşkten ayrılıp kendisine Nişantaşı'nda bir daire satın aldığı evre onun artık tam bağımsız olduğu bir döneme karşılık gelir. Ancak eski eşi Mehmet'in çocuklarıyla sorunlu ilişkisi aile içindeki tartışmaları ara ara alevlendirir. Her şeye rağmen Ayşe Kulin için en büyük dönüm noktası babasının vefatı olur.

OLAYLAR

Dönüşler

Ayşe çocuklarıyla birlikte Ankara'ya döndüğünde annesini istasyonda telaşla onları ararken bulur. Onları görür görmez ağlayacağını düşünse de annesi ağlamaz ama yüzü uykusuzluğun verdiği yorgunluğun izlerini taşır. Taksiye bindiklerinde ona eski evlerinde oturmadıklarını hatırlatarak oturma odalarını ona verdiklerini, çocukların yataklarını da yatak odalarını yerleştirdiklerini söyler.

Bir hafta içinde Ali'nin ikinci yaş doğum günü geldiği için Ayşe amcasının kızı Semra'yı ve sınıf arkadaşı Işıl'ı çocuklarıyla eve davet eder. O gün kar diz boyu olsa da Semra da Işıl da çocuklarıyla beraber gelir ve doğum gününü hep birlikte kutlarlar. Ancak doğum günü şarkısını söylerken herkesin gözleri yaşlarla doluğu için kimse birbirinin yüzüne bakamaz.

Zamanla bir rutin oluştururlar. Sabahları çocuklar evin önündeki bahçede oynarlar. Akşamüstü Ayşe onları Çankaya Köşkü'nün önüne bayrak indirme törenine götürür. Beraber Anıtkabir'i, Çubuk Barajı'nı gezerler. Babası her akşam iki kahve fincanının içine kuru üzüm koyup evin bir köşesine saklar, çocuklar da onları arar, bulduklarında sevinç çığlıkları atarak kutlarlar bunu.

Annesinin metaneti uzun sürmez. Ne olup bittiğini anlamaya gelen arkadaşları evden çıktıktan sonra odasına kapanıp ağlar. Ayşe, onun üzüntüsünün asıl sebebinin kızının başarısızlığını kaldıramaması olduğunu düşünür. Neticede yirmi üç yaşında iki çocukla ortada kalakalmıştır. Ancak bir gün Ecla yengesinin ablası ilk kadın milletvekillerinden olan Esmâ Nayman ziyarete geldiğinde Ayşe'yi güzelliğinin, aklının, görgüsünün ve gençliğinin yanına bir de tecrübe eklediği için kutlar. Annesi onun bu tavrını garipsese de Ayşe içinde bulunduğu durumu kutlayanlar da olduğunu görünce kendini biraz olsun toparlar.

Ama cımbızı ve tokası gibi kişisel eşyalarıyla birlikte dönemin en ünlü çocuk bakım kitabı Dr. Spock kitabını da İstanbul'da unuttuğu için eşyalarını almak üzere otobüsle İstanbul'a gider. Geceyi anneannesinde geçirdikten sonra Maçka'da eve gider. Anahtar çantasında olmasına rağmen zile basar. Kapıyı arkadaşları Tefo açar. O gittiğinden beri o evde kaldığını söyler. Ayşe salona geçince aralarında çokça yaş farkı olan eşi Gönül'den ayrılmak üzere olduğunu anlatır. Ayşe onunla konuşurken raflardaki gümüş aksesuarların yerinde olmadığını fark eder. Nerede olduklarını sorunca Tefo, Mehmet'in annesinin onları alıp götürdüğünü söyler. Tefo Mehmet'i arayıp Ayşe'nin geldiğini haber verdiği için biraz sonra Mehmet de gelir. Mehmet gelince Ayşe yanaklarından öpmek için hamle yapar ama Mehmet kendini geri çeker. El sıkışırlar. Mehmet çocukları neden getirmediklerini sorunca Ayşe otobüsle geldiğini söyler. Mehmet uçakla gelseydiniz diye çıkışınca Mehmet'in dünyadan ne kadar habersiz olduğuna şaşar. Ayşe'nin babasından aldığı harçlık dışında bir geliri olmadığını farkında bile değildir.

Ayşe anneannesinin antika parçalarının, teyzelerinin, amcasının, dayısının hediyelerinin ve İffet'in babasının seçtiği gümüş ibriğin nereye gittiğini bir de ona sorar. Mehmet bunu annesine soracağını söyler. Sonra da bir avukat tuttuklarından bahseder. Ayşe evden ayrılanın kendisi olması nedeniyle dava açması beklenen kişinin de kendisi olması gerektiğini söyleyerek davayı açanın o olmasına sitem eder. Mehmet tuttukları avukatın adını verince Ayşe içten içe panikler. Adı geçen kadın aldığı davaları ahlâksız yöntemlerle kazanan çirkef bir avukat olarak nam salmış biridir. Mehmet velayeti bırakırsa bunlarla uğraşmak zorunda kalmayacaklarını söyleyince Ayşe velayetin ne olduğunu sorar. Mehmet velilik hakkı olduğunu açıklayınca Ayşe istediği her şeyi alabileceğini sadece oğullarını yanında istediğini söyleyerek kalkar.

Babanın Hastalığı

Ankara'ya döndüğünde babasının idrarından kan geldiği için evi hastalık telaşının sardığını görür. Eğer Mehmet'ten ayrılmasaydı babasını onun ailesinin imkânlarıyla en iyi profesörlere tedavi ettirebileceğini düşünerek ayrıldığına pişmanlık duyar. Annesiyle geç saatlere kadar sohbet ederler. Annesi babasını İstanbul'daki bir doktora götürecekleri için anneannesinin evinde kalacaklarını söyleyince Ayşe de çocukların Maçka'daki evde kalabileceklerini söyler ama Mehmet'le yaptıkları konuşmadan bahsetmez. Sabah uyandığında annesi Mehmet'in avukatından gelen boşanma ilmhberiyle başında dikilir.

Avukatla Konuşma

Ayşe, Mehmet'in ailesinin bulduğu avukatın ofisine Bülent dayısıyla birlikte gider. Dayısı konuşma işini ona bırakmasını tembihlediği için mümkün olduğunca söze girmemeye çalışır. Avukat, Ayşe çalışmadığı Mehmet de babasının fabrikasında en düşük maaşla çalışan işçilerden olduğu için çocukların Mehmet'in ailesiyle kalması gerektiğini söyler. Ayşe'nin dayısı bir bilirkişinin Mehmet'in oturduğu eve, bindiği arabaya bakarak resmi gelirin gerçekçi olmadığını ispatlayabileceğini söyleyince avukat Ayşe'nin çocuklara bakabilecek durumda olmadığını ispatlayabileceklerini ima eder. Kastettiği şey Ayşe'nin iffetsiz bir yaşam sürdürüğüdür. Bunun üzerine Ayşe'nin dayısı konuşulacak bir şey kalmadığına hükmeder. Dışarı çıktıklarında iyi bir avukat bulmaları gerektiğinde uzlaşırlar.

Hastalık

Babasını Alman Hastanesine yatırır. İdrar yollarındaki poliplerin tekrarlamaması için ameliyat bölgesine atom tozu ekilecektir. Duyulmamış bir yöntem olduğu için Ayşe de annesi de buna itiraz eder ancak babası doktoruna güvendiği için kararından dönmez. Yanına gittiklerinde dayısı babasına iyi bir avukat bulmaları gerektiğini söyler. Ayşe o sırada odadan çıkıp koridorun dibindeki pencere önünde sigara içen annesinin yanına gider. Olan bitenden ona bahsetmez. Anneannesinin o Londra'dayken gönderdiği mektuplardan birinde Küçükçekmece'de kurulması beklenen bir atom reaktöründen ne kadar korktuğunu yazdığını hatırlatıp atom tozlarının oradan getirileceğini söyler. Annesi buna şaşırır. Ayşe annesinin dikkatini başka bir şeye çekebildiği için mutlu olur.

Davanın Zorlukları

Bülent dayısı olabileceklerden çekinerek Ayşe'ye velayeti vermeyi düşünüp düşünmediğini sorar. Ayşe kesinlikle bunu yapmak istemediğini söyler. Ayşe babasının bulduğu avukattan da pek hoşlanmaz. Adam birinci vazifesinin yuvayı kurtarmak olduğunu söyleyerek defalarca boşanma konusunda emin olup olmadığını sorar. Ayşe bu konuda kesin kararlı olduğunu belirtince avukat karşı tarafın onun çocuklara bakmasının mümkün olmadığını ispatlamaya yelteneceklerini, bunun için ya bulaşıcı hastalığının bulunduğunu ya akli dengesinin yerinde olmadığını ya da iffetsiz bir hayat sürdürdüğünü iddia edeceklerini açıklar. Ayşe sonunda fahişelik yaptığını iddia etmeye bile cüret edeceklerini idrak eder. Nitekim Bülent dayısıyla beraber avukatla konuşurken avukat kadın delil olarak bir evden, oradaki patron kadından, o sokakta fıstık satan bir esnaftan ve bir müşteriden bahsetmiştir. Ayşe her şeyi göze aldığını söyleyince avukat da sonunda davayı sahiplenmeye ikna olur.

Hastanede

Beş saat süren ameliyatın ardından babası odaya getirilmeden önce birkaç kişi odaya gelip babasının yatacağı karyolayı duvarın dibine, koltukla iskemleyi de karyoladan uzak bir yere çeker ve ellerindeki bir aletle atom tozları yüzünden radyasyonun en düşük olduğu noktayı saptarlar. Aynı nedenle Ayşe'ye regl düzenini aksatabileceği gerekçesiyle o odaya üç gün boyunca girmemesini tavsiye ederler. Onların ardından Alman bir hemşire gelir ve yatağı eski yerine getirir. O çıkınca annesi her şeyi tekrar eski yerlerine koyar. Ama Alman hemşire tekrar gelince bu sefer aralarında tartışmaya başlarlar. O sırada annesi durumun absürtlüğüyle kahkahalara boğularak yere kapaklanır. Ayşe, amcasının yakın arkadaşı olan başhekimini arayıp durumu anlatır. Biraz sonra başhekim odaya girdiğinde içerideki kargaşaya hayretle bakar. Başhekim de karyolayı duvar kenarında tutmalarını söyleyince hemşire çekip gider.

Mehmet'le

Ayşe üç gün boyunca babasını göremeyeceği için çocuklarını görmek için Maçka'daki eve gider. Mehmet o içeri girdiğinde yemek yemektedir. Ayşe ona selam verince selamını almaz. Ayşe babasının zor bir ameliyat geçirdiğini, bir geçmiş olsun demeyi bile esirgediğini söyleyerek ona sitem eder. Mehmet istediği parayı alamayacağı karşılığını verir. Ayşe ne olduğunu anlayamaz. Mehmet avukatının istediği parayı bilmiyormuş gibi yaptığını düşünür. Ayşe telefon defterini çıkarıp avukatının numarasını çevirir ve çocuklarının babasıyla bir gerginlik yaşamak istemediğini açıklar. Telefonu kapatınca avukatının tazminat talep ettiğinden haberi olmadığını söyler ve Mehmet'in avukatının da onu bir fahişe gibi göstermeye çalıştığını haykırır.

Mehmet sadece çocukları istediğini söyler ama Ayşe her şeyin ardında Mehmet'in annesi olduğundan emindir. Az sonra çocuklar gelince Ayşe Mete'nin ateşi olduğunu fark eder. Dadıları hiçbir şeyi olmadığını söylemesine rağmen ecza dolabından dereceyi alıp kolunun altına sokar. 38,3 derece ateşi olduğunu görünce Mehmet'e doktor gerektiğini söyler. Mehmet itiraz ederek bir şey olmayacağını söyler. Ayşe Mehmet'in dadının önünde onun dediğini yapmak istemediğini anlayınca çantasını toplarlar. O sırada Mehmet annesinin hiçbir antikayı veya eşyayı geri vermeyeceğini söylediğini iletir.

Tekrar Hastanede

Mete'nin kızamık olması, bir hafta sonra hastalığın Ali'ye de bulaşması nedeniyle Ayşe yine babasını göremez. Babasının iyileştiği düşünülerek sondası çıkarılır ama bu sefer de ameliyat yerinden idrar sızar. Sondayı tekrar takarlar. Bu döngü böyle günlerce devam eder. Ecla yengenin babasının prostat ameliyatının ardından tabancayla intihar ettiğini öğrendikten sonra herkesin morali iyice bozulur. Ancak otuz üç gün sonra babası nihayet taburcu edilir.

Velayet

Karşı tarafın avukatı velayetin resmi olarak babada bakımın da annede kalacağı bir yöntem önerir. Ayşe Maçka'daki evde Mehmet'le baş başa konuşurken Mehmet kendine bir viski koyar, ona da votka verir. Ayşe votkayı içtikten sonra kendi avukatının velayetin bu şekilde bölünemeyeceğini söylediğini söyler. Mehmet de kendi avukatının bölünebildiğini söylediğini söyler. Ayşe avukatının aksine kendisinin hiçbir tazminat beklentisi olmadığını belirtir. Böylece sonunda anlaşılır.

Ayşe babasının da kaldığı anneannesinin evine gittiğinde anneannesi o babasıyla yan yana otururken onlara bakıp "Çifte aptallar" der. İkisinin de idealler uğruna gerçek dünyanın beklentilerine uygun hareket etmediğini söyler.

Ankara'ya Dönüş

Ankara'ya dönerken kayınvalidesi dadıyı da onlarla birlikte gönderir. Çocuklar yine yatak odasında, Ayşe kendi odasında, dadı da mutfağın yanındaki ufak odada kalacaktır. Ayşe dadının evler arasında casusluk yapmak için de ücret alacağını tahmin ederek akşam odasına gidip ondan anne ve babasına özenli davranmasını rica eder.

Ayşe'nin o günlerde hiçbir kazancı olmadığı için otobüs bileti alacak kadar bile parası yoktur. Annesi genellikle bir şeyler alması için onu büyük paralarla çarşıya gönderir ve paranın üstünü almaz. Ayşe bu süreçte iş bulmaktan başka şansı olmadığı için mecburen iş aramaya başlar. Bir gün bir arkadaşının vasıtasıyla bir telefon alır. Ankara Sanat Tiyatrosu binasının karşısında Ferit Apa sponsorluğunda ressam Orhan Peker ile heykeltıraş Dünder Elbruz tarafından bir resim galerisi açılacaktır. Ayşe'ye galerinin müdürlüğü teklif edilir. Sabahları galeride ressam ve yazar Fahir Aksoy bulunacak, Ayşe'nin görevi öğleden sonra ikide başlayacaktır. Ayşe seve seve kabul eder.

Yeni Bir Hayat

Çocukları dadıyla bırakmamak için onları eskiden kendisinin gittiği Ayşe Abla İlkokulunun yuvasına kaydettirir. Çocukları götürdüklerinde ikisi de montlarını çıkarmadan duvara dayanır. Öğretmen ilk gün tüm çocukların böyle davrandığını söyleyip onları gönderir. Ancak Ayşe çocukları almaya gittiğinde onları bıraktığı yerde öylece dikilirken bulur. Öğretmen onları diğer çocukların arasına katmayı başaramadıklarını söyler. O günden sonra çocukları bir daha yuvaya göndermez. Okulun sahibi Neriman Hanım kayıt için aldığı ücreti hemen iade eder.

Çocuklar apartmanın altındaki bahçede ya da Kuşulu Park'ta oynarken Ayşe de Doğuş adlı yeni galeride çalışmaya başlar. Galeride gittiğinde Fahir Aksoy onu "Hoş geldin kız!" diye karşılar, biraz onunla oturup gider. Ayşe yediye kadar serginin başında bekler. Annesiyle babasının diplomat çevresi sayesinde yabancı diplomatlara resim satabilir.

Aliye Berger dışında hiçbir sanatçıyla da sorun yaşamaz. Aliye Berger sergiden yarım saat önce galeriye gelip Ayşe ile Fahir'in yerleştirdiği tüm resimleri yerlerinden indirdip kendi istediği şekilde tekrar yerleştirir. Ayşe ve Fahir ne kadar strese girse de Aliye Berger'in canayakınlığı nedeniyle onun kaptislerine katlanırlar.

Yavaş yavaş buradaki hayatı bir düzene girmeye başlar. Akşam altıya doğru sanatçılar galeride toplanıp yediden itibaren getirdikleri içkileri içmeye başlarlar. Sekizden sonra galeriyi kapatıp yemeğe giderler. Ayşe insanları yargılamayan bu grup içinde boşanmanın yükünü hiç hissetmez. Her gece katılmasa da bazı geceler onlarla beraber dışarıda eğlenir.

Bir gün galeride bir sergi için davetiye hazırlarken annesi arayıp bir zarf geldiğini haber verir. Ayşe annesinin o zarfı ondan izinsiz açıp okumamasına şaşırır. Okumasını rica eder. Annesi gözlüklerini almaya gittiğinde onun gözlük takmaya başladığını o ana dek fark edemediği için üzülür. Annesi gözlüklerini takıp zarftaki kâğıdı okuduğunda boşanma ilamı olduğunu söyler. "Hayırlı olsun" der. Ayşe de "Hepimiz!" der ve telefonu kapatırlar.

Ayşe o sırada Yücel'in askerliği için Ankara'da bulunan Yücel ve Dinah çiftini arar. Dinah bundan haberlerinin olduğunu hatta Mehmet'in sonraki hafta evleneceğini söyler. Ayşe kiminle evleneceğini tahmin ettiği için gelinin kim olduğunu sormaz. Az sonra Fahir gelip durumu öğrenince boşanmayı kutlamak için akşama Karadeniz Lokantası'nda on beş kişilik yer ayarlar.

O günlerde İffet'in babasının ölüm haberi gelir. Ayşe oturup bir mektup yazar ama elinde İffet'in ne telefon numarasını ne de adresi vardır. Sadece Ataköy'de oturduğunu ve cenazenin de oradaki camiden kalkacağını bilir. Mektup yazmak yerine İstanbul'a cenazeye gitmeye karar verir. Ancak Orhan Peker ertesi gün yabancı misafirler geleceği için buna izin vermez. Ayşe İffet'e defalarca mektup yazar ama bu mektupları gönderemez. En son yazdığı mektubu ona verip vermediğinden bile emin olamaz.

Eren

Bir gün Londra'da çokça beraber zaman geçirdiği arkadaşı Eren arar. Boşandığı haberini yeni aldığı için olan biteni merak etmektedir. Askerlik için Ankara'da olduğundan onu galeride ziyaret etme sözüyle telefonu kapatır. Ayşe hemen Londra'dan yeni dönen, Eren gibi büyükelçi çocuğu olan Nur Vergin'i arar. Amacı ikisini tanıştırmaktır. İkisi de galeriye gelir, Eren onları akşam Süreyya'da yemeğe davet eder. Nur da Eren'i yemek öncesi bir içki içmek için evine. Eren Ayşe'yi evine bırakıp Nur'a giderken Ayşe ona Nur'la baş başa kalmalarını tavsiye eder.

Eve gittiğinde çocuklarla oyalanırken annesi akşamlarını dışarıda geçirmesiyle ilgili onu iğnelemek için o akşam evde olduğunu söyleyince ona babası da katılır. Ancak az sonra Eren arar. Nur'un evine gittiğini ama Nur'un evde olmadığını, o yüzden Nur'un anne babasıyla oturup viski içmek zorunda kaldığını, tam çıkarken de Nur'un eve geldiğini anlatır. Birkaç dakika sonra gelip Ayşe'yi alacağını söyler. Ayşe evden çıkmak için annesiyle babasına Eren ve arkadaş grubuyla yemeğe gideceği yalanını söyler.

Eren ertesi gün İstanbul'a dönse de sık sık Ankara'ya gidip gelmeye başlar ve Ayşe artık bunun flört olduğunu farkındadır. Bu sırada Mehmet çocukları özlediğini söyleyerek çocukları yaz gelmeden İstanbul'a ister. Ayşe çocuklarının yazın denizden mahrum kalmasını istemediği için bütün yazı Ada'da babalarıyla geçirmesine razıdır ancak bu istek beklenmediktir. Karşı çıkar. Bu sefer Mehmet velayetin onda olduğunu hatırlatınca mecburen razı gelir. Mehmet çocukları Mayıs başında gelip alır.

İstanbul'da

Galeri yazın kapalı olduğu için Ayşe de haziran başında İstanbul'a gider. Anneannesi onun yeniden evlenmesini istediği için hayatına müdahale etmediğinden burada rahatça Eren'le buluşurlar. Ancak çocuklarını da her gün görmek ister. Dadı çocukları Maçka'daki evden çıkarıp gizlice Narmanlı Apartmanı'na getirir, akşam da geri götürür. Fakat yazın Mehmetler Büyükkada'daki eve geçince işler değişir. Artık sadece hafta sonlarını Ayşe'yle geçirirler.

Babası torunları için yönetim kurulunda olduğu Emlak Kredi Bankasının Florya'daki yazlık tesislerinde bir lojman kiralar. Ancak Mehmet çocukları göndermediği için ilk hafta sonu heba olur. Üçüncü ve dördüncü hafta sonlarını burada geçirmeyi hayal ederler. Ayşe çocuklar için mayo takımları, plaj havluları, kumda oynamaları için kazma, kürek ve kova almıştır. Ancak hafta sonu dadı gelmez. Vapur saati gelip geçmesine rağmen gelen giden olmaz. Bakkala inip Ada'daki evi arasa da cevap veren çıkmaz. Bakkalın rahatsız olduğunu, telefonla sipariş beklediğini anlayınca karşıdaki pastaneye gider. Oradan da arar ama yine cevaplayan çıkmaz. Çaresiz eve döner. Biraz daha bekleyip tekrar bakkala iner. Bu seferki aramasına uşak cevap verir. Mehmet'in orada olmadığını, o gelene kadar da çocukları hiçbir yere göndermek istemediğini öğrenir. Babasının kaldığı tesisi arayıp onlara da gelemeyeceklerini haber verir. Eve döndüğünde aldığı eşyaları duvarlara vurarak ağlar.

Akşam annesiyle babası telaşla yanına gelir. Bir şey olmadığını öğrenince rahatlarlar. Sabah olduğunda Ayşe amcasının evine giderek kayınvalidesini arar. Kayınvalidesi Mehmet'in isteğini yerine getirdiğini söylese de Ayşe inanmaz. Bunu asıl yapan kişinin o olduğunu düşünür. Ağlarken yanına amcası gelir. Ne olduğunu ona anlattığında amcası kızı Semra'nın da boşanmak istediğini, ona boşanırsa o evde yeri olmadığını söylediklerini, bu sayede kızını onun gibi böyle perişan olmaktan kurtardığını söyler. Ayşe amcasından çıktığında babası amcası gibi bir adam olmadığı için şükreder.

Yazın geri kalanında cumartesi sabahları Ada'ya gider, çocukları dadıdan alıp anneannesinin evine döner. Pazartesi sabahları da çocukları yeniden Ada'ya götürüp teslim eder. Eylülde hava hâlâ yaz gibi sıcak olduğu için Mehmet çocukları ay sonuna dek tutmak isteyince Ayşe de itiraz etmez. Nitekim o da Eren'le Bodrum ve Marmaris'e gitmeye karar vermiştir. Annesiyle babasına kalabalık arkadaş grubuyla gezmeye gittiği yalanını söyleyerek Eren'in arabasıyla yola çıkarlar.

İkinci Evliliğe Doğru

Ayşe ve Eren 1965 yılında yollar henüz asfalt olmadığı için mola verme ihtiyacı duyarlar. İzmir'de Eren'in arkadaşı rallıcı Ali Can Sipahi ve arkadaşıyla karşılaşır. Bodrum ve Marmaris'e beraber giderler. Geri döndüklerinde Mehmet Ayşe'ye çocuklarını Ankara'ya göndermek istemediğini hatta hafta içinde de almak istediğini söyleyince Ayşe itiraz edecek olur sonra da onun yeni evli olduğunu hatırlayıp tüm bunları sadece onu kızdırmak için söylediğini düşünerek bunu kabul eder. Hafta içi onda kalırlarsa ev yakın olduğu için rahatlıkla gelip görebileceğini söyler. O an Mehmet geri adım atıp hafta sonları almak istediğini belirtir.

Ayşe çocuklarla anneannesinin evine yerleşir. Eren askerliğini İstanbul'un biraz dışındaki Hasdal'da yaptığı için o da çok sevinir. Bir gün Ayşe'ye Türkiye'nin ilk otomobil dergisini çıkarmak isteyen Renda Poğda adlı arkadaşıyla çalışmasını teklif eder. Derginin yazı işleri müdürü olacaktır. Ayşe ilk başta arabalardan anlamadığı için tereddüt etse de sonunda kabul eder. Röportajlar yapıp Eren'in Batı'da çıkan dergilerden seçtiği makaleleri çevirecektir. İlk röportajını Ali Can Sipahi ile yapar. İşi öğrendikçe çeviri ve yazılarla kalmayıp mizanpaja da müdahale eder.

Yıl 1967 olduğunda Eren'e maden mühendisi olarak mezun olduğu fakültenin düzenlediği bir konferanstan davetiye gelir. İngiltere'ye gitmişken bir ay kalmak üzere izin alır ve Londra'ya Ayşe'yle gitmek ister. Ayşe böyle bir geziye ailesinin izin vermeyeceğini söyleyince evlenme teklif eder. Ayşe bunun şaka olduğunu zannetse de Eren ertesi gün ondan kimliğini isteyince ne kadar ciddi olduğunu görür.

Nikâh işlemleri sürerken Eren onu yapmak istediği değişiklikleri yapması için Yeniköy'de kaldığı köşke getirir. Ayşe buraya çocukken arkadaşlarıyla, Mehmet'le evliken de onunla geldiği günleri düşünür. Şömineli olduğu için zar zor ısınan köşk aile tarafından sadece yazın kullanıldığı için pencereleri perdesiz ama Boğaz manzaralı muhteşem bir yapıdır. Ayşe yemek odasının bahçeye açılan kapılarına perde diktirmeye karar verir.

Bu sırada, belgeleri mahallenin muhtarına ulaştığı için muhtar bu haberi anneannesine ulaştırır. Ayşe bir gün eve geldiğinde anneannesinin onun ailesinden gizli evleneceğini öğrendiğini görür. İşin aslında o kadar da ciddi olmadığını söylese de anneannesini amcasına giderek Ankara'yı arayıp durumu haber verir. Bir hafta sonra Eren'in babası Ankara'ya giderek Ayşe'yi ailesinden ister. Sonraki hafta da Eren ile Ayşe gidip ailesinin iznini alır. Babası evliliğin aceleyle gelip gelmediğini sorduğunda Eren birbirlerini aslında çocukluklarından beri tanıdıklarını söyler.

Nikâhı İstanbul'da küçük bir törenle yapmayı düşünseler de Ayşe, Eren'in annesiyle anneannesinin iki çocuklu bir kadınla evlenmesini istemediği için nikâha gelmeyeceklerini öğrenince Londra'da konsoloslukta, kimsenin gelemeyeceği şekilde evlenmeyi teklif eder. Eren de bunu kabul edince Londra'da evlenmeye karar verirler.

Köpek

Perdelerin takılacağı gün Ayşe çocukları alarak köşke gider. Getirdiği böreklerle çörekleri masaya serer. Köşkte bekçiyle karısı Halime ve on yaşındaki kızlarından başka kimse yoktur. Onlar gidince Ayşe'yle çocuklar getirdiklerini yerler. Mete'yle Ali bahçeye çıkar. Evin kurt köpeği Filu'nun zinciri her zamanki gibi mutfak önündeki ağaca bağlıdır. Mete çözeyim mi diye sorduğunda Ayşe çözmemesini ister. Biraz sonra bulaşıkları yıkadıktan sonra suyu kapatınca birden köpek hırıltılarını ve çocukların çığlıklarını duyar. Bahçeye fırlayınca Mete'nin mutfak kapısına yapışmış hâlde korku içinde dikildiğini, Ali'nin de köpekle boğuştuğunu görür. Bir şekilde Ali'yi köpekten kurtarırlar. Ayşe hemen Selimiye'de protokol subaylığı yapan Eren'i arar. Eren gelir ve kuduz tedavisinin yapıldığı bir hastaneye giderler. Ali'nin belinde üç diş izi olduğu için kuduz iğnesi yapılır. Köpek de gözetim altına alınır. Çocukları Maçka'daki eve götürdüklerinde Ayşe çocuklarla arabada kalır. Eren yukarı çıkıp sonra Mehmet'le aşağı iner. Mehmet çocukların o akşam kendisinde kalmasını isteyince Ayşe karşı çıkamaz. Bu olaydan on gün sonra Eren'le Londra'ya giderler.

Nikâh

Semra'nın kayınbiraderi Orhan Conker Londra'da konsolos olduğu için Ayşe'nin adını duyunca onları makamına davet eder. Orhan Conker onların evleneceğini duyunca çok genç durdukları için reşit olmadıklarını zannedip şaşırır. On kişilik bir kokteyl verecek şekilde nikâh zamanı belirlerler. Sonrasında Eren'in şahidi olması için üniversiteden arkadaşı Robin'i ararlar. Robin'in annesi *Rüzgâr Gibi Geçti* filminin yıldızı Vivien Leigh'in kuzenidir. Babası Mr. Bashpai High Commissioner of India olarak yıllarca görev yapmış bir Hint asilzadesidir.

Robin Ayşe'den nikâh için illa bir şapka almasını ister. Ayşe, İstanbul'da Ruhiye teyzesine kırık beyaz yünlü bir kumaştan diktirdiğı sade bir elbise giyeceğı için şapka istemez. Bunun üzerine Robin insanın hayatında bir kez evlendiğini söyler, Ayşe insanın hayatında iki kez de evlenebildiğı cevabını verir. Robin "Ama siz bir kere evleneceksiniz" der. Konuşma burada sonlanır ama Ayşe, Eren'in onun daha önce evlenmiş olmasından dolayı rahatsızlık duyup duymadığını sorgulamaya başlar. Eren'e Robin'e bu gerçekten bahsetmediğı için sitem ederek o sohbet anında fırsat çıktığı hâlde yine buna değinmediğini söyler. Eren o fırsatın o an onun için de geçerli olduğunu ama onun da buna değinmediğini söyleyince ona hak verir. İkinci defa evlendiğı için utanan kişinin kendisi olduğu, bunu da Eren'e yansıttığı gerçeğıyle yüzleşir.

Nikâha Londra Büyükelçiliğinde diplomat olarak çalışan kuzeni Selçuk Korkut'la eşini, Robin'le sevgilisini, Robin'in annesiyle babasını, Yücel'le Dinah'ı davet ederler. Eren konferans için Birmingham'a gittiğinde Ayşe de Oxford'a Yücel ve Dinah'a gider. İkinci evliliğinin acele olup olmadığı konusunda kafası karışık olduğu için iki gece boyunca sabahlara kadar konuşurlar. İkinci gece Yücel üçü beş gece ona mutfağına gittiğini, üç buçuğına kadar kararını vermesini beklediğini söyler. Saat üç buçukta geri geldiğinde kararını sorar Ayşe de nikâh elbisesini çok beğendiğı için giymek istediğı cevabını verir.

Nikâh ertesi gün konsoloslukta Yüksel Germen tarafından kıyılır. Nikâh anında Yüksel Germen iki şahitten biri olan Robin'e Türkçe hitap eder ancak Robin hiçbir cevap vermeyince "Bir itirazınız mı var?" diye sorar. O an herkes güler ve Robin'in Türkçe bilmediğini söylerler. Her şey İngilizce tekrar edilir. Ama bu sefer Yücel'e hitap ederken İngilizce konuşur. Herkes kahkahalara boğulur. Konsolosluktaki kutlamadan sonra Robin ve babasının davetlisi olarak Oscar Wilde'ın *Getting Married* adlı oyununa giderler. Çıkışta Robin ile kız arkadaşı Maxine ve Robin'in annesi ve babasıyla *Annabel's* adlı mekâna yemek yemeye giderler. Dans ederken Ayşe Eren'e hesabı nasıl ödeyeceklerini sorunca Eren Mr. Bashpai'nin hesabı onlara bırakmayacağını umar. Ancak gecenin sonunda hesap yaşlı biri olması nedeniyle Mr. Bashpai'nin önüne konduğunda Eren "Müsaade edin" diyerek hesabı alır. O an Ayşe yanında sadece yirmi pound olduğunu fısıldar. Eren ondan sadece bahşiş için on pound ister ve hesap için de bir çek yazar. Çıktıklarında dünyanın en ucuz düğün yemeğı olduğunu söyler.

Yeniköy'e Yerleşme

İstanbul'a dönüşte doğruca Yeniköy'deki köşke giderler. Ayşe birkaç neslin zevkleriyle döşenmiş köşke bakarak oranın kendi evi olması için bir şeyler yapması gerektiğini düşünür. Bahçıvanın karısı cenazeleri olduğunu söyleyerek bir haftalığına izin ister. Ayşe onlara izin verdikten sonra yanlarında kimsenin olmayacağı birkaç gün geçireceklerini düşünür. Eren yukarı çıkıp telefonla ailesine ve arkadaşlarına döndüklerini haber verirken Ayşe de bavulu yukarı taşımaya yeltenir ama çok ağır olduğu için başaramaz. İçinden çıkardığı eşyaları kucaklayıp yukarı taşır. O sırada kapı çalar. Ayşe kapıya baktığında gelenin dadı ve çocuklar olduğunu görür. Dadı o gün geleceklerini anneannesinden öğrendiklerini, bir aydır izin yapmak için onu beklediğini söyleyip çocukları bırakıp gider. Çocuklar Sevr vazolarının arasında kollarını iki yana açıp koşuştururken Eren merdivenlerin başına dikilip hayretle aşağı bakar. Ayşe'nin ikinci evliliğı böyle başlar.

Ertesi gün çocuklarla ilgilenmek üzere Ankara'dan Sitare Hanım gelir. Eren'in annesi de onları Emirgan'daki Abdullah Efendi Lokantasına götürür ve Ayşe'ye Eren'in babasının evlenirken ona taktığı pırlantalı yüzüğü takar. Ayşe yüzüğün tasarımını görür görmez 1936 yılında mı evlendiklerini sorar. Eren'in annesi nerden bildiğini sorunca Ayşe annesiyle babasının da o yılda evlendiğini ve babasının annesine taktığı broşla aynı tasarıma sahip olduğunu söyler. Eren'in annesi Saran'dan mı aldıklarını sorar, Ayşe onaylar. Eren'in annesi o yıllarda en meşhur kuyumcunun Saran olduğunu söyleyip güle güle kullanmasını temenni eder. Ayşe bu denk gelişten çok memnun olur. Ayrıca herkes kayınvalidesine Koko diye seslendiğı için o da öyle seslenir.

Dayısının eşi Fethinur yengeyle Suat teyzesi Feneryolu'ndaki komşularının bekçisinin köyünden Durmuş adlı on üç on dört yaşlarında bir çocuk getirtmiş, ona yemek ve ütü yapmayı öğretmiştir. Dayısı Ayşe'yi arayıp bu sefer boşanacak olursa kayınvalidesi geçen seferki gibi el koyamasın diye ona canlı bir armağan göndermeye karar verdiğini söyleyip Durmuş'u köşke gönderir.

Annesi ve Sabahat teyzesi gerektiğinde çocuklara bakarken Eren'in evde olduğu hafta sonlarında Bâlâ enişte çocukları alıp Kilyos'a, Florya'ya denize götürür. Çocuklar haziran başında babalarının yanına gider. Ay sonunda da Eren'in annesi Koko ile anneannesi gelir. Ancak anneannesi Ayşe'ye o kadar kötü davranır ki Ayşe eğer bir daha gelirse o evdeyken kendisinin otele gideceğini söyler. Eren o evin ikisine ait olduğunu, gerekirse anneannesinin otele gideceğini belirtir ve anneanne bir daha o eve gelmez.

Çocukların odası hazır olmasına rağmen çocuklar gelmez ama Ayşe hava henüz serinlemediği için Mehmet'i aramaz. İnsanlar kışlıklarına döndüğü için Yeniköy'deki hayat sakın bir köy hayatından farksızdır. Ayşe sabahları deniz kenarındaki toprak yolda tek başına uzun yürüyüşler yapar. Kışın köşk çok soğuk olacağı için eve kalorifer döşetmek isterler. Ayşe bu yüzden kendisinin de iş bulması gerektiğini düşünür.

Kötü Haberler Sonunda Gelen Müjde

Eylülün son haftasına geldiklerinde Robin'in ölüm haberi gelir. Onunla beraber onun çektiği tek nikâh fotoğrafları da yok olur gider. Çocuklar hâlâ gelmediği için Ayşe Ada'daki evi arayıp ne zaman geleceklerini öğrenmek ister. Kayınvalidesi, Mehmet'in çocuklarının üvey babayla büyümesini istemediğini, bundan sonra çocukları göndermeyeceklerini, tedbir koydurduklarını söyler. Ayşe neye uğradığını şaşırır. Hemen bir avukat arkadaşını arayıp tedbirin ne olduğunu sorar. Arkadaşı hemen adliyeye gidip o kararı bulmasını ister.

Ayşe hemen adliyeye gider. Kalem kalem dolaştıktan sonra nihayet kararın çıktığı yeri bulur. Ufacık bir kâğıtta onun çocukları aç bıraktığı, köpeklerle parçalattığı, sevgilileriyle çocuklarının gözü önünde seviştiği, annelerinin çocuklar için ölüm tehlikesi yarattığı yazmaktadır. Ayşe bunları okur okumaz bu kararı yazdıran hâkimin nerede olduğunu sorar. Görevli kadın gözleriyle bir odayı işaret edince doğruca o odaya fırlar. Hâkimin kadın olduğunu görünce şaşırır. Ona bağırıp çağırdığı anlarda bilincini kaybederek yere yığılır. Biraz sonra kendine geldiğinde bacaklarından aşağı kan sızdığını anlar. Kadınlar önce tuvalete gitmesini söylese de o oturup onların yönlendirmeleriyle bir karşı dilekçe yazar. Bacaklarından akan kanı pamukla temizledikten sonra çıkar.

Akşam Eren onu almak için anneannesinin evine geldiğinde anneannesi olan biteni anlatınca Eren onu doğruca Amerikan Hastanesine götürür. Çeşitli kan testleri yapıldıktan sonra endişelenecek bir şey olmadığını, Ayşe'nin hamile olduğunu söylerler. Eren bu habere çok sevinir ancak Ayşe evleneli altı ay bile olmadığı için bunun biraz çabuk olup olmadığını sorgular. Üstelik kaloriferler de daha döşenmemiştir. Onun bu endişeli hâlinin aksine Eren son derece mutlu bir şekilde her şeyin hallolacağını söyler.

Kıbrıs Meselesi

Ayşe kuşların o seneki göçünün geciktiğini söylerken Eren de konuyu Kıbrıs meselesine getirip jetlerin Kıbrıs üzerinde uçacağını söyler. Dahası, birliğinin Yunan saldırısına karşı Trakya'ya gönderileceğini haber verir. Eren'i annesi ve Ayşe'nin anne babasıyla beraber Yeniköy'den yolcu ederler. Ayşe de anneannesinin evine yerleşir. Hem hamile olduğu hem de kocası cepheye gittiği için herkes ona hassasiyetle yaklaşır. Ancak bir gün Eren üniforması içinde kapıda beliriverir. Yolda ciplerin bazısının lastiği patlamış, bazısının da motoru bozulmuştur. Böyle olunca geri dönmüşlerdir.

Ertesi sabah Ayşe Eren'in kirli çamaşırlarını ayıklarken içinden tabanca çıkar. Eren onu kendisine yedek olarak verdiklerini söyleyip evde tutmak ister. Tabancayı Ayşe'nin babasının yaptırdığı kasaya saklarlar.

Dava

Ayşe Mehmet'in avukatının ona attığı iftiralara ne babasına ne de Eren'e söyler. Babasının tavsiyesiyle yine onun parayla satın alınamayacak avukat arkadaşlarından birine giderler. Avukat Süreyya Ağaoğlu karşı tarafın sunduğu şahit listesini Ayşe'ye gösterdiğinde Ayşe dadı ve uşak olarak çalışan İsmail dışında kimseyi tanımaz. Dava sürecinde de mesela bir trafik polisi gelir, Teşvikiye'de iki küçük oğlanı tek başına bulduğunu, annelerinin alışverişe daldığını, çocukları verdikleri adrese yani babalarının

evine götördüğünü anlatırken ailenin çorap dükkânında çalışan bir adam haftada bir Maçka'daki evlerine ciğer getirdiğini, her seferinde de Ayşe'yi gecelik ve sarhoş gördüğünü anlatır.

Ayşe her seferinde itiraz etmek ister ama Süreyya Hanım onu durdurur. O günlerde konuştuğu tek kişi annesiyle babasının Ankara'dan aile dostlarının kızı Esen Ziyal-Gürel'dir. Yeniköy'de komşu oldukları için nerdeyse her gün onun evine gider. Esen de onu teselli eder.

Üç ayda bir görülen her celseye katılır ancak Mehmet hiçbirine katılmaz. Şahitleri etkileyebilmek için gözlerinin içine bakar. Dadı henüz şahitliğe gelmediği için onu ikna edebileceğini düşünüp çalıştığı yeni evin adresini bulup Rumelihisarı'ndaki eve gider. Gittiğinde dadı evde değildir. Ev sahibi Ayşe'nin kim olduğunu belli ederek onu içeri davet eder. Beş aylık hamile olduğunu öğrenince davadan vazgeçmesini tavsiye eder. Sonra da Mehmet'in ailesinin dadının kocasına Teşvikiye Caddesi'nde büfe açabilmesi için yüklü miktarda para verdiğini öğrenir. Ayşe o an neyle baş etmeye çalıştığını daha iyi anlar. Elleri titrediği için çayını üzerine döker. Tuvalete gidip sonra da çıkmak ister ama salona geri döndüğü an dadı da eve gelir. Ayşe onunla konuşma niyetiyle geldiğini ama vazgeçtiğini söyleyince dadı da bu yüzden kocasından dayak yediğini, dünyada haksızlığa uğrayan tek kişinin kendisi olmadığını haykırır. Ayşe evden çıkıp kendini yürümeye öyle kaptırır ki Kuruçeşme'ye vardığında ne yaptığının farkına varır. Hemen ters yöne dönüp bir taksiye atlar. Evin sağ tarafındaki boş araziye gidip avazı çıktığı kadar bağıırır. Sonrasında davaya bakan hâkimin annesinin kanser tedavisi için gereken ilaçların Mehmet'in ailesi tarafından yurt dışından getirildiğini duyar.

Çocuklarını tekrar görebilmek için aralık ayına kadar beklemek zorunda kalır. Mete ile Ali'yi Nişantaşı'ndaki yuvadan saat üçte alıp dolmuşla Taksim'e, oradan minibüsle Yeniköy'e götürür. Bahçede oynarken kıyafetlerini kirllettikleri için orada giyecekleri kıyafetlerini giydirir. Çocuklar Filu öldüğü için onun yerine alınan iki yavru kurt köpeğiyle çamurlarda yuvarlanır. Akşam Mehmet'in gönderdiği şoför geldiğinde de babalarına gitmemek için köşkün çeşitli yerlerine saklanırlar. Ayşe onların evden ayrılırken ağılamalarını duymamak için kulaklarını tıkamak zorunda kalır.

Tüm bunların arkasında olduğuna emin olduğu kayıvalidesinin üçüncü evliliğinde kavuştuğu rahat sayesinde istediği her şeyin olmasına alıştığını, hayattan belki de böyle intikam aldığını düşünür. Özellikle Eren'le yaşadığı köşkün namını duyduktan sonra onun Mehmet'ten boşandığına pişman olmadığını düşünerek ona daha da çok acı çektirmek için uğraştığına inanır.

Çocukları Yeniköy'e getirmek zor olduğu için yuvadan alıp anneannesinin evine götürmeye başlar. Babası İstanbul Nazım Planlama Dairesinde işe başladığı için annesiyle babası da anneannesine yerleştiği için günlerini yine beraber geçirirler. Anneanesi hamile olduğu için davaya gitmemesini söylese de Ayşe hiçbir şeyi kaçırmak istemez.

Kerim

Mayıs geldiğinde köşkten bozma olduğu için ev hissi veren Ataman Kliniğinde oğlu Kerim'i doğurur. Üstelik aynı gün kolejden arkadaşı Birsen de doğurduğu için klinik kolejden arkadaşlarıyla buluşma noktasına dönüşür. Ertesi gün Mete ile Ali geldiğinde Mete bebeği sevmek isteyince anneanesi ellerini yıkayıp yıkamadığını sorar. Bunun üzerine Ayşe o bebeği Mete ve Ali için doğurduğunu, köşke geldiklerinde oynayacakları bir kardeşleri olmasını istediğini söyler. Mete bebeği kucağına aldığı anda Ali "Bana da yap bir tane" der.

Sünnetini yaptırıp eve döndüklerinde bahçelerindeki güller açmıştır. Ayşe de artık hayallerinde Mehmet'e işkence etmekten vazgeçer. Hatta dava hakkında düşünmemeye başlar. Yeni bebek eve neşe getirdiği için ona "saadet çocuk" der.

Kanlı Pazar

27 Mayıs darbesiyle siyasi haklarını kaybeden Demokrat Partili siyasetçilere hakları Adalet Partisi'nin kongresinde iade edilir. O günlerde Aksaray'daki Küçük Tiyatro'da *Devr-i Süleyman* adlı oyun oynanırken oyuncularla seyirciler kırk elli kişilik bir grubun taşlı sopalı saldırısına uğrar. Amerikan Büyükelçisi Robert Komer'in Türkiye'ye gelişi protesto edilir, ODTÜ'ye gittiğinde arabası yakılır. Epey uzun sürecek olan Sümerbank grevi başlar.

16 Şubat öncesinde Bugün gazetesinde yazan İslamcı bir yazar "Müslümanlar ile kızıl kâfirler" arasında savaşın kaçınılmaz olduğunu yazar. Beyazıt Meydanı'nda toplanan solcu grup Tophane'ye

kadar ilerler. Aynı saatlerde karşıt grup da Beyazıt ve Dolmabahçe camilerinde toplanır. Sonunda yaşanan çatışmanın ardında iki ölü iki yüz yaralı kalır. Olan biteni filmleştiren Genç Sinemacılar Grubu tarafından hazırlanan film Başbakan Süleyman demirel tarafından yasaklanır.

Hâkime Hanımın Evinde

O güne dair Ayşe'nin aklına kanlı bir gazete fotoğrafı kazınır. Dördüncü bebeğini beklediği için her zamankinden daha hassas olduğu bu dönemde yine onu Esen teselli eder. Bir gün Esen davaya bakan hâkimin adresini bulacağını söyler. İki gün sonra da Ayşe'ye adresi iletir. Ayşe aldığı adrese tek başına gider. Yağmurda ıslandıktan sonra eski, küf kokulu ve karanlık bir binaya girer. Evin ziline basar. Saat sabahın yedi buçuğudur. Kapıyı üstünde sabahlık, saçlarında bigudilerle hâkime hanım açar. Ayşe'yi tanıyınca kapıyı kapatmaya kalkar. Ayşe ayağını kapı arasına yerleştirip ricada bulununca içeri girmesine izin verir.

Ev onun sandığından daha da yoksuludur. Odaların açıldığı taş holde bir kahvaltı masası hazırlanmıştır. Demlik masanın üzerindedir. Ayşe karşı taraftan hiçbir beklentisinin olmadığını sadece çocuklarını istediğini söyleyince ona çay içip içmediğini sorar. Ayşe olumlu cevap verince çay ikram eder ve karşı tarafın onu pek çok şeyle suçladığını, onun da mümkünse aynı şeyi yapması gerektiğini söyler. İma ettiği şey karşı taraf gibi yalancı şahit getirmesi gerektiğidir.

Ayşe, annesi, Bülent dayısı ve Sabaht teyzesiyle bir toplantı yapıp yalancı şahit kullanmama kararı alır. Tekrar Esen'i arayıp durumu anlatır. Esen bir tesadüf olduğunu, bu durumu çözecek biriyle tanıştığını söyler. Ayşe gücünün tükendiğini hissettiği için detay sormaz.

Kaza

Mehmet Paskalya nedeniyle dadiya izin verdiği için çocukları ona gönderince Ayşe de 23 Nisan'da o yaşlarda çocuğu olan arkadaşlarını çocuklarıyla birlikte evine davet eder. Büyükler salonda otururken çocuklar 23 Nisan şarkılarını dinlemek için çocukların odasına doluşur sonra da aşağı kata inen merdivenlere uzanan koridorda koşuşturmaya başlarlar. Bir ara bir şangırtı sesi duyulur. Ayşe önce sesin nereden geldiğini anlayamaz. Birkaç dakika sonra Kerim'in doğumundan sonra aşağıdan gelen soğuk havayı kesmek için yaptırdıkları kapının camının paramparça olduğunu görür. Çocuklar arasında Mete'nin bulunmadığını anlayınca Mete'nin kolunun kesildiğini öğrenir. Eren onu arkadaşları Hayri'nin arabasına atlayarak doğruca hastaneye götürmüştür. Ayşe hemen onların peşinden Ender'le birlikte İstinye İlk Yardım Hastanesine gider. İçeri girdiğinde Mete'nin sağ bileğinde sargı bezi olduğunu görür. Gömleği kan içinde olan biri yerdeki pislikleri süpürüp bir faraşa doldururken Mete koluna o "doktor amca" tarafından dikiş atıldığını söyler. Ayşe adama teşekkür edince adam çocuğun şahdamarının kesildiğini, eşinin orayı bağlayarak çok doğru yaptığını, kendisinin de uyuşturmadan dikiş attığını söyler. Biraz sonra hemşire adamı hastanın tepsisini devirdiğini söyleyerek çağırınca adam gider. Ayşe doktorun yerleri de sildiğine değinince Hayri onun doktor değil, hasta bakıcı olduğunu söyler. Ayşe bunu duyunca bayılacak gibi olur. İçeri bir hemşire girer ve dikiş atan hasta bakıcı Cemil'in birçok doktordan daha iyi dikiş attığını, hatta bazı doktorların dikiş işini ona bıraktığını anlatır. 23 Nisan olduğu için hastanede tek bir doktor bulunmadığından Cemil'in oğlunun hayatını kurtardığına şükretmesi gerektiğini belirtir.

Onlar yokken Ayşe'nin annesiyle babası da gelmiştir. Annesi bu olayın karşı tarafın öğrenmesiyle yeni bir koza dönüşeceğini söylemesi üzerine Ayşe "Anne sen dua et de damarını diken öğrenmesiler" diye karşılık verir.

Başsavcıyla Görüşme

Eren Verdi'nin operası *Aida*'ya bilet alır ancak Ayşe hamilelik yüzünden giyecek kıyafet bulamadığı için gelemeyeceğini söylemeye hazırlanır. Nitekim kazadan sonra içinden hiçbir şey yapmak gelmez. O günlerde Esen onu arayarak İstanbul başsavcısının bir yakını bulduğunu, onlara yardımcı olacağını söyler.

Beraber gittikleri evde Ayşe'nin dikkatini büfenin üzerinde duran gümüş çerçevede baş başa vermiş iki oğlan çocuğunun fotoğrafı çeker. Fotoğrafa bakarken onları ağırlayan ev sahibesi genç kadın kahvelerle salona döner. Ayşe çocukların onun olup olmadığını sorduğunda kadın onları uzun süre göremediğini açıklar. O andan sonra ikisi de birbirine sarılarak ağlamaya başlarlar. Kadın daha sonra bir telefon ederek başsavcının onları beklediğini söyler. Ayşe'yle Esen doğruca başsavcının bürosuna gider.

Başsavcı ilk olarak Ayşe'ye çocuklarının babasının kim olduğunu sorar ve adını duyduğunda onu gece âlemlerinden tanıdığını söyler. Sonra ne kadar nafaka istediğini sorar. Ayşe hiçbir şey istemediği cevabını verince başsavcı davanın hâkimini arar. Hâkime davanın gereksiz yere uzatıldığını, çocukların anneye verilmesi gerektiğini belirtir. Karşı tarafın avukatı bir şey yapacak olursa da kendisine yönlendirmesini ister.

Selim

Ertesi gün öğlen saatlerinde doğum gerçekleştiği için Ayşe operaya gitmeme bahanesi aramak zorunda kalmaz. Arkadaşı Kler Lara'yı 23 Nisan'da dünyaya getirdiği için eğer doğuma gitmeseydi onu ziyarete gideceği Ataman Kliniği'nde doğum yapar. Kız beklediği için tüm eşyaları pembe renkte hazırlar ancak oğlu olur. Selim, tıpkı Ali gibi gündüz vakti dünyaya gelir. Bir saat sonra annesiyle babası geldiğinde babası beyaz tenli bu yeni bebeğe "moy bili" yani Boşnakça "beyazım" diye hitap eder.

Dava Günü

Herkes davaya gitmemesi konusunda onu uyarsa da Ayşe davaya gider. Avukatı Süreyya Hanım son kaza nedeniyle gergindir. Ayşe avukatının arkasından işler çevirdiği için üzgündür. Avukatı olan kazanın her evde gerçekleşebilecek türden bir kaza olduğunu açıkladıktan sonra hâkime hanım "annenin düzgün bir yaşam tarzına geçmiş olması" nedeniyle çocukların annelerine verilmesine hükmeder. Karşı tarafın avukatı itiraz edecek olur. Fakat kimse şaşkınlıktan ne diyeceğini bilemez. Ayşe böyle insanlarla muhatap olmak zorunda bıraktığı avukatının ellerine sarılıp ona defalarca teşekkür eder. Ancak sevinçli olması gereken bu an yaşadıklarının onda bıraktığı yorgunluktan dolayı kendini çok yaşlı hisseder.

Vefat

Amcası Bostancı'da kaldıkları yalıda bir yaz daveti verir. Annesi ve babası öğle yemeğine gider, Ayşe ile Eren yemek sonrası uğrar. Ancak gittiklerinde kapıda ambulans görürler. Amcası sedyeye yatmak istemediği için babasının kolunda zar zor yürüyerek ambulansa gider. Hatta ambulansa da kızı Semra'yla birlikte şoförün yanındaki koltuğa oturur. Geride kalanlar onun sigaraya bağlı geliştirdiği amfizemi nedeniyle öksürüğünün ne kadar arttığını ve ona sigarayı bıraktırmak gerektiğini konuşur. Ancak onlar hastaneye gitmeye hazırlanırken telefonla vefat haberi gelir. Ayşe hemen annesiyle babasının Topağacı'nda aldığı eve koşar ve babasının haberi çoktan aldığını görür. Hayatında ikinci defa babasının gözyaşlarına şahitlik eder.

Yurt Dışındaki Okul

Bir gün Mehmet'in annesi arayarak sonraki hafta çarşamba günü onu Şişli'deki evlerinde beklediğini söyler. Ayşe davanın sonlandığını belirtse de eski kayınvalidesi ısrar eder. Ayşe nu konuşmak isteyebileceğine dair önce Esen'e sonra da annesiyle babasına ve Eren'e danışır. Sonunda görüşmeye gider. Mehmet annesinin yanında hiç konuşmadan beklerken annesi İsviçre'deki bir okulun broşürlerini göstererek çocukların yurt dışında okumasını istediğini söyler. Hatta eğer izin vermezse kaçırıp göndereceklerini ima eder.

Ayşe annesiyle babasının Topağacı'ndaki evine gider ve Türkiye'nin tüm çıkış noktalarına tedbir koydurtmaları gerektiğini çünkü Mehmet'in ailesinin çocukları yurt dışına kaçırmaya hazırlandığını söyler.

O Sırada Ülkenin Durumu

Bir temmuz gecesı Kayseri'de iki camiyle bir imam hatip okulunun yakınında bomba patlatılır. Bir hafta sonra yine Kayseri'de Öğretmenler Sendikasının kurultayının olduğu Alemkar Sineması ateşe verilir ve öğretmenlerin kaldığı oteller basılır. Demirdöküm işçileri direniş başlatırken beş bine yakın çelik işçileri de greve gider. Elazığ ve Tunceli valileri Pir Sultan Abdal oyununun sahnelenmesini yasaklar. Alparslan Türkeş Mudanya'da ülkücü yetiştirmek için komando kampı açar, Bülent Ecevit de aynı günlerde "Toprak işleyen su kullananındır" diye slogan atar.

Karar

Çocuklar babalarının evinden her döndüğünde İsviçre'deki o okulu merak ettiklerini hissettiren sorular sormaya başlarlar. Ayşe, Yücel'in eşi Dinah'la sinemaya gitmek için buluştuğunda Dinah Ayşe'ye Mehmet'in ona çocukları kaçırmaya hazırlandığı haberini gönderdiğini söyler.

Yeniköy'deki evlerinin arka bahçelerine havuz yaptırdıkları için Ayşe ve çocuklar sabahtan akşama kadar günlerini o havuzun başında geçirir. Arada annesiyle babası ve arkadaşları da gelip gider. Annesi Yeniköy'ü şehrin dışında kabul ettiği için her gelişinden önce arayıp şehirden bir isteği olup olmadığını sorar. Bir gün yine aradığında bunu sormak için aradığını zanneder ama annesi Raif amcanın vefat ettiğini haber verir.

Raif amca ağır ağır körleştiği ve geçim sıkıntısı çektiği için dostlarına haysiyetiyle ölmek istediğini belirten bir mektup bırakıp kendini binasındaki asansör boşluğuna bırakmıştır. Kaldırıldığı hastanede tedavisi devam ederken bu sefer pencereden aşağı atlamış ve amacına ulaşmıştır.

Ayşe kendi derdine düştüğü için ihmal ettiği Raif amcasını düşünürken bahçedeki köşesine çekilir ve kendi başına uzun uzun düşünür. Ömrünün geri kalan kısmını yurt dışında hukuk mücadelesi vererek geçirmek istemediğini zaten bilir. Hem bunun için gereken maddi destekten de yoksundur. Hayatının geri kalanını sevdiklerinin ardından gözyaşı dökerek geçirmeyecektir. Kararı budur.

Yerinden kalkıp hemen Mehmet'i arar ve anneannesinin evinde görüşmeye çağırır. Buluştuklarında Mete'nin o kışı kendisiyle geçireceğini, ilk tatilinin aralık ayına denk geleceğini, aralıkta döndüğünde eğer okula tekrar gitmek istemezse Türkiye'de kalacağını, zorla götürmeye kalkarsa da onu öldüreceğini söyler. Mehmet cevap vermez. Yaz sonunda Mete İsviçre'ye gider, Ali de o kışı Yeniköy'de geçirir.

Yeni Evlilik Haberi

Bir pazar sabahı Durmuş yatak odasının kapısını tıklar. Ayşe yine çocuklardan birine bir şey olduğunu düşünerek telaşlanır. Durmuş onu dışarı çağırıp gazeteyi gösterince durumu anlar. Gazetede Mehmet'in bu sefer bir oyuncuyla yeniden evlendiği haberi vardır. Ayşe, Ali'nin bu haberi gazeteden öğrenmemesi gerektiğini söyleyerek Mehmet'i arar. Ona Ali'yi arayıp evlendiğini ona söylemesini söyler. Telefonu kapattıktan biraz sonra Mehmet arar ve Ali'ye evlendiğini haber verir. Ali aldığı haberi annesine söyleyince annesi bu habere çok sevindiklerini söyler.

O gün Ali'yi oyalamak için Kerim'le Selim'i de yanlarına alarak Belgrad Ormanları'na ağaç almaya giderler ve bütün günü Noel ağacı süsleyerek geçirirler. Akşamüstü salonda çay içerken Ayşe Ali'nin şöminenin önünde oturup Mete'ye mektup yazışını seyrederek. Onun ufacık omuzlarında ne kadar ağır bir yük taşıdığını düşünerek hem kendisine hem de Mehmet'e lanet eder.

Ziyaretler

Ekim başında Mete'yi görmek için Le Rosey'e gider. Mete henüz Fransızca'yı sökmemiş olsa da hâlden memnundur. Dört kişilik odalarda yaşlılarıyla kalır, odaları sıcak, yemekleri de besleyicidir. Derslerden sonra bir gün Rolle kasabasına giderler. Dönüşte Ayşe ona orada olmaktan dolayı gerçekten mutlu olup olmadığını sorar, Mete de mutlu olduğunu söyler. İçi rahat ama kalbi buruk şekilde ondan ayrılır.

Kış tatilinde bu sefer Mete ziyarete gelir. Ali o gelmeden heyecandan dolayı yemeden içmeden kesilir. Mete'nin sevdiği yemeklerin listesini çıkarır. Ayşe de Mete dönmek istemezse neler olacağını düşünür. Beraber çokça zaman geçirirler. Bir gün Anadolu Yakası'nda tam evlerinin karşısına karşılık gelen bir balıkçı lokantasında yemek yerken Mete dedesinin birasından bir yudum içip anneannesinin sesini taklit ederek "Muhittinciğim şuradan limonu uzatıversene" deyiverince dedesi "Buyur Sitareciğim" diyerek limonu uzatır. Bu an Ayşe'nin kendini hayatı boyunca en mutlu hissettiği anlardan biri olarak aklına kazınır.

Son gece Ayşe iki oğluyla yan yana uzanırken Mete'ye dönmek isteyip istemediğini sorar, Mete de döndüğünde her gün kayak yapacağını hatta mümkün olsa orada hep beraber yaşamak istediğini söyler.

Daha Yeni Bir Hayata Doğru

Artık mahkemelerin olmadığı huzurlu bir yaşam başlar. Kışın kayak yapmak için İsviçre'ye yaz başında Bodrum'dan kiraladıkları teknelerle mavi yolculuklara giderler. Eylül ayını da mutlaka Londra'da geçirirler. Eren her fırsatta arabasını değiştirir. Ancak evlerinin çatısını tamir ettirecek paraları hiçbir zaman olmaz. Ayşe bir gün çatıyı tamir ettirmezlerse hiçbir yere gitmeyeceğini söyler. Eren kayak tatili için çocuklarla kendisinin bavulunu hazırlamaya girişince Ayşe uyarısının çok da dikkate alınmadığını görür ve o da koşarak bavulunu hazırlar.

Ayşe birçok ihtiyaçları dururken bu tür tatillere gitme konusunda onunla çatışmaya devam eder. Arabalarının neden illa Jaguar olması gerektiğini sorgular. Deniz kıyısında yaşamalarına rağmen neden uzaklara gitmek zorunda olduklarını anlayamaz. Eren'in gösteriş merakı onu rahatsız etmeye başladıktan sonra çalışmaya karar verir.

Önce Abdi İpekçi'ye gazete çalışma imkânı olup olmadığını sorar. Abdi İpekçi eğer Londra'ya gittiği bir seferinde kraliçeyle röportaj yaparsa ona işe vereceğini söyler. Ayşe bu cevaptan hoşlanmaz. Cesareti kırılır. Sürekli bir şeyler yazan jinekolog arkadaşı Selçuk Araz'a danışır. Milliyet Yayınları'nın 20. Yüzyıl Dosyası adlı ansiklopedik bir tarih serisi hazırlığında olduğunu söyler. Serinin başındaki Altamur Kılıç Sitare Hanım'ın kolejden arkadaşının akrabasıdır. Ayşe hemen onunla görüşmeye gider ve bir çeviri işi alır. Roderick Kedvard'ın *Anarşistler* kitabını çevirecektir.

İlk bölüm üçüncü günün sonunda tamamlanınca dördüncü gün tercümeyi Altamur Kılıç'a götürür. Altamur Kılıç anlaşma teklif eder ama konuştukları ilk gün içinden "bu 'playgirl' ne çevirisi yapacak acaba" diye geçirdiğini söyler. Ayşe dört çocuklu bir kadın olarak nasıl "playgirl" olacağını sorar, Altamur Kılıç da erkeklerin sarışın kadınlara karşı böyle bir önyargısı bulunduğu cevabını verir.

İlk kitabın çevirisini *Kayzer'in Almanyası*, *Rusya Ayaklanıyor* (1905 ayaklanması), *Amerika Sahnede* (Wilson Devri), *Bir İmparatorluk Çöküyor* (Habsburgların Çöküşü) kitapları takip eder. Fakat evde daktilosuyla çalışırken çıkardığı ses Eren'i öyle rahatsız eder ki onun gelme saatine yani beşe doğru Ayşe daktilosunu ortadan kaldırır. Eren bütün gününü tersanede geçirdiği ve daktilonun çıkardığı sesi gemilerin üzerindeki eski boyayı ya da gemi dibine yapışmış pislikleri sökmek için işçilerin küçük çekiçlerle vururken çıkardıkları sese benzettiği, o sese de raspa dendiği için evde de "raspa" yı yasaklamıştır. Ayrıca artık işleri iyi gitmediği için her fırsatta çatacak yer arar.

O Sırada Türkiye

Bu sırada cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, başbakan da Süleyman Demirel'dir. Necmettin Erbakan adında biri Milli Nizam Partisi adlı yeni partinin genel başkanı olur ve Türkiye'nin Ortak Pazar'a girmesine karşı çıkar. Gediz'de meydana gelen depremde binin üzerinde kişi can verir. Depremden bir ay sonra Ulvi Uraz topluluğu Elazığ'da *Nina* oyununu oynarken olaylar çıkar. Haziran ayındaki işçi yürüyüşü İstanbul ve çevresini felce uğrattınca İstanbul ve İzmit'te sıkıyönetim ilan edilir. 1970 yılının kasım ayında Harbiye'de müzikli bir lokantada arkadaşlarıyla yemek yerken birden müzik durur ve insanlar ayağa kalkmaya başlar. İtiş kakışla dışarı çıkınca yapımı yirmi altı yıl süren opera binasının yandığını görürler. Ayşe o gece eve içinde bir hiçlik duygusuyla döner.

1971'de Silahlı Kuvvetler'in verdiği muhtırayla Süleyman Demirel başbakanlık görevinden istifa eder. TRT'nin özerkliği kaldırılır ve Nihat Erim hükümeti kurulur. Ayşe böylece yirmi dokuz yaşında bir kişi olarak ikinci defa askeri bir müdahaleye tanıklık eder. Yeni hükümet göreve gelişinin ilk ayında Balyoz Harekâtı başlatır. Dev-Genç, TİP ve DİSK kapatılır. Ankara AST Tiyatrosu Brecht'in faşizmi yeren bir oyunu nedeniyle kapatılır. *Akşam* ve *Cumhuriyet* gazeteleri süreli, *Bugün* ve *Sabah* gazeteleri ise süresiz olarak kapatılır. Hemen her gün bir kurumun kapatıldığı bugünlerde Ayşe sabahları babasını arayıp yine neyin kapatıldığını sorar. O ara Robert Kolej devletleştirilerek Boğaziçi Üniversitesine dönüştürülür. Ayşe'nin okduğu Arnavutköy Amerikan Kız Koleji aynı idarenin Bebek'teki erkek okulu Robert Kolej ile birleştirilip Robert Kolej adını alır. Deniz Gezmiş ve on yedi arkadaşı hakkında idam cezası verilir.

Ayşe'nin kolejde okurken Amerikalılara duyduğu sempati giderek azalmaya başlar. Bu yüzden hükümetin Amerika'nın Türkiye'de haşhaş ekimini yasaklamasına çok sevinir. Ancak on ay sonra haşhaş ekimi bütün ülkede yasaklanır. Filiz Vural Avrupa güzellik kraliçesi seçildiğinde çok sevinirler.

1972'de Mahir Çayan ve arkadaşları rehin aldıkları üç İngiliz teknisyenle birlikte saklandıkları Kızıldere köyünde öldürülürler. İki ay sonra da Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan idam edilir.

Erbakan'ın partisi kapatılınca yerine Milli Selamet Partisi kurulur. İnsanlara umut aşılamak için çare sabahları okunan Andımız'ın sonuna "Ne mutlu Türk'üm diyene" sözleri eklenir.

Yılmaz Güney'in *Baba* filmi Adana 4. Altın Koza Film Festivali'nde en iyi film seçilir. Ancak iki gün sonra yeniden toplanan jüri ödülü ideolojik gerekçelerle geri alarak Yılmaz Duru'nun *Kara Doğan* filmine verir.

Bu yıllardaki en iyi adım İstanbul Kültür ve Sanat Vakfının kurulması olur. Kurulduğu yıl İstanbulluları müzik festivaliyle tanıştırır. Ayşe ve arkadaşları on beş gün boyunca İstanbul'un bir ucundan diğer ucuna konser salonlarında gezer.

Bülent Ecevit başbakanlığındaki ilk CHP-MSP koalisyonu 26 Ocak 1974'te kurulur. Ayşe sol eğilimli bir partiyle İslami bir partinin birlikteliğinden pek umutlu olmasa da gazeteci arkadaşı Abdi İpekçi epey umutludur. Ancak hükümetin ikinci ayında Paris'te Orly Havaalanı'nın yakınlarında düşen THY uçağında 347 yolcunun ölmesi Ayşe için bu birlikteliğin yürümeyeceğinin göstergesi olur.

Bu yılda İstanbullular benzin başta olmak üzere pek çok gıda maddesine erişemez. Sık sık da elektrik kesintisi yaşanır. Üstelik bir yandan Muhsin Ertuğrul İstanbul Şehir Tiyatroları genel yönetmenliğine atanırken diğer yandan MSP'li içişleri bakanı Karaköy Meydanı'ndaki "Güzel İstanbul" heykelini Türk annelerini ahlâksızca teşhir ettiği gerekçesiyle kaldırır. Turizm bakanı ahlâka aykırı olduğu gerekçesiyle üç önemli turistik projeyi engeller. Çetin Altan'ın *Bir Avuç Gökyüzü* adlı kitabı müstehcenlik gerekçesiyle toplatılır. Koalisyonun sonu gelir gibi olduğunda Kıbrıs'ta Rumlar "enosis" (birleşme) ilan ederler. Ecevit Kıbrıs üzerinde söz sahibi üç garantör devletten biri olarak diğer garantör devlet olan İngiltere ile görüşmek için Londra'ya gider. Ancak bir sonuç alamaz. Sonunda 20 Temmuz'da Türk Silahlı Kuvvetleri Kıbrıs'a bir çıkarma gerçekleştirir. Bu çıkarma Ecevit'e müthiş bir prestij sağlar. Bunun üzerine Ecevit istifa eder ama azınlık hükümeti kuramaz. Cumhurbaşkanı Korutürk, Sadi İrmak'ı başbakan olarak atar. Fakat Kıbrıs meselesi yüzünden Amerika'nın uyguladığı ambargo gündelik hayattaki her şeyi daha da kötüleştirir. 27 Mayıs Darbesi ile kaybettikleri siyasi haklarına kavuşan kırk üç eski Demokrat Partili Adalet Partisi'ne katılır. Sonunda Süleyman Demirel AP-MSP-MHP-CGP ile koalisyona girerek Milli Cephe'yi oluşturup hükümeti devralır.

Çocuklar

Okul bahar mevsimlerinde Rolle'de kışın Gstaad'da eğitim verdiği için Ayşe ekim ayında çocukları görmek için Rolle'e kışın da ailecek Gstaad'a kayak yapmaya giderler. Paskalya tatilinde ise Mete'yle Ali İstanbul'a gelir. Dört oğlan birbirini öyle sever ki Mete'yle Ali babalarının evinde kaldığı sırada onlara Selim ve Kerim'le kardeş olmadıklarını söyleyen dadının bacaklarını tekmelerler. Bunu duyan Ayşe'nin anneanesi Leman Hanım kardeş kelimesinin "karındaş"tan geldiğini, yani aynı karnı paylaşan demek olduğunu söyler ve onları birbirlerine sahip çıktıkları için takdir eder.

Evde, İşte ve Sokakta Olanlar

O ara Ayşe'ye keyif veren tek şey Halit Refiğ'in *Aşk-ı Memnu* dizisidir. Birkaç haftalığına da olsa gündemin karanlığını dağıtmaya yarar. Ancak elektrik kesintileri nedeniyle Eren'in işleri iyi gitmez. Ayrıca Altemur Kılıç Amerika'ya tayin edilince yerine Ülkü Tamer getirilir. Bir gün Ülkü Tamer Ayşe'yi arayıp görüşmeye çağırır. Ayşe yeni işler alacağını düşünerek gider ancak Ülkü Tamer bundan sonra ona çeviri işi veremeyeceğini belirtir. Ayşe hayal kırıklığıyla geri döner.

Babası Nazım Plan'dan emekli olduktan sonra bir üniversitede mühendislik dersleri vermeye başlamıştır. Fakat o günlerde öğrenci hareketleri nedeniyle hemen her gün bir olay yaşanır. Ayşe ve annesi babasının başına bir şey gelmesinden korksa da Muhittin Bey gençler ölürken onun kendi canından korkmasının doğru olmadığını söyler.

Bugünlerde altı on yaş arası çocuklar sokaklarda "Marlboro Eve, Marlboro Eve" diyerek sigara satar. Ayşe bir gün Nişantaşı'nda bir çocuğu durdurup Marlboro'yu evlere mi gönderdiklerini sorar. Çocuk "Abla, Eve de bir sigaradır" diye açıklar. Ayşe nihayet merakını giderir ama bir yandan da yakalanmadığı için sevinir. Nitekim o günlerde kaçak sigarayla yakalanan herkes gözaltına alınır.

1 Mayıs 1977'de Taksim'de toplananlara açılan ateş sonrası onlarca kişi vurulur ve haziran ayında yapılan seçimlerde Bülent Ecevit %41 oyla azınlık hükümetini kurmakla görevlendirilir ancak güvenoyu alamayınca Demirel temmuzda ikinci Milliyetçi Cephe'yi kurar. Bunun ilk on beş gününde yirmi altı siyasi cinayet işlenir.

O günlerde çocukların Etiler'deki okulundan bir telefon gelir. Ayşe önce Selim ya da Kerim'in kaza geçirdiğini düşünür. Ancak öğretmenleri okulun hemen yanındaki evlerden birinde oturan bir Amerikalının kendisine yönelik bir saldırı anında okul yönüne koşması nedeniyle okulun kurşun yağmuruna tutulduğunu ama çocuklardan hiçbirinin yaralanmadığını anlatır.

O akşam Eren çocukları yurt dışında okutmaya karar verir ama Ayşe çocukların henüz çok küçük olduklarını söyleyince Cengiz'i örnek verir. Yücel ve Dinah boşandıktan sonra Yücel'le kalan oğulları Cengiz İstanbul Erkek Lisesinin ortaokul bölümünde öğrenci olmasına rağmen daha o yaşta okulda oluşturulmuş bir hücreye dâhil olması için baskı görmektedir. Yani öğrenciler arasındaki ideolojik ayrışmalar üniversiteyle sınırlı değildir. Ortaokul öğrencilerine kadar inmiştir. Bu yüzden Yücel oğlunu İngiltere'ye göndermek zorunda kalmıştır.

Yine bugünlerde Ayşe, Eren'in onu yakın arkadaşı olan bir kadınla aldattığını öğrenir. Esen baktığı iskambil fallarında, Feride ile Betin imalı konuşmalarında ona bu durumu çitlatmaya çalışsa da maalesef en son öğrenen kendisi olur. Hemen evi terk ederek bir süre Londra'da arkadaşı Kler'in evinde kalır. O boşanmak istese de Eren boşanmaya yanaşmaz ve eve dönmesini ister. Ayşe aynı evde yaşamama koşuluyla Yeniköy'deki eve geri döner ve çocuklarıyla, Eren'siz bir hayat kurar.

Başka Bir Hayat

Bir gün Sacide teyzesinin reklam sektöründe çalışan kardeşi Akgün arayarak bir kereye mahsus olmak üzere kendisine yardımcı olup olamayacağını sorar. Ayşe ne yapacağını sorar, Akgün sanat yönetmenliği yapacağını söyleyerek bir sofraya örtüsü reklamı için üç ayrı sofraya kurmasını rica eder. Ayşe bunun bir iş olabileceğini idrak edemeyerek bunu hiç para almadan da yapabileceği cevabını verir. Akgün bunun profesyonel bir iş olduğunu ona anlatarak ödemesini sofraya örtüsünün reklamını yaptıran firmadan alacağını açıklar. Ayşe Rosenthal çay takımıyla kristal çay bardaklarını alarak sete gider. İşinin çabuk biteceğini zannettiği için akşam sekizde buluşmak üzere bir arkadaşıyla sözleşir. Ancak tek bir kare tam yirmi yedi kere çekilir. Eve anca saat on ikiye çeyrek kala varır.

Bir hafta sonra Akgün arayıp ödemesini alması için muhasebeye gitmesini ister. Ayşe Yeniköy'den Taksim'e gitmeye geçecek bir ödeme alıp almayacağını merak ederek Akgün'ün verdiği adrese gider. Muhasebeci ne iş yaptığını sorunca sofraya kurduğunu söyler. Muhasebeci ne dediğini anlamayarak tam görevini sorar, Ayşe "sanat şeyi" olduğunu söyleyince muhasebeci onu "sanat yönetmeni" diye düzeltir. Ayşe ödemesini alıp çıkar çıkmaz paraları saymaya girişir. Düşündüğünden çok daha fazla ödeme yapıldığını görünce yanlışlık yapıldığını düşünür ama makbuzdaki miktarla aldığı miktar örtüşünce inanamaz.

Üç gün sonra Tunca Yönder onu arayarak çok fazla reklam filmi çektiğini söyleyerek sahne yapımcılığı işi teklif eder. Ayşe düşünmek için zaman ister ama Tunca Yönder ertesi güne kadar cevap beklediğini belirtir. Hemen Akgün'ü arayıp ona danışır. Akgün kabul etmesini tavsiye edince işi kabul eder.

Reklam filmi ekibi gece gündüz çalıştığı için Ayşe, sabah okula giden çocuklarından önce yola çıkar. Sette sadece çekim alanının görüntüsüyle değil, ödeneklerin ödenmesi, masrafların karşılanması, figüranların kostümlerinin ve makyajlarının tamamlanması gibi hemen her detayla ilgilenir. Eğer çekim sabahlamadan bittiyse akşam birlikte yemeğe çıkarlar.

Sayıları gittikçe artan bankerlerin reklam filmleri için çok sayıda figüran gerektiği için sabah İstiklal Caddesi'nin arka sokaklarındaki kahvelerden figüran toplarlar. Ancak çekimler sırasında bu insanları idare etmek epey zordur. Örneğin bir sahnede herkes yüksek faiz veren söz konusu bankerin iş yerine doğru koşma komutu aldıklarında durmaları komutunu dikkate almadan koşmayı sürdürürler. Dekor arasında yemek olduğunda yemekleri yiyen figüranlar çıkar. Onlara laf anlatmak da ayrıca zordur.

Ayşe yemek molalarında aralarında felsefe okumuş, bütün servetini kumarda kaybetmiş, köyünden kaçıp geneleve düşmüş, yaşlandığı için atılmış, eşcinselliğinden ötürü köyünü terk etmiş kimselerin bulunduğu bu figüranlarla sohbet eder. Herkes gittiğinde geriye pisletilip dağıtılmış bir set, yapılacak hesaplar, toplanacak aksesuarlar kalır. Ayşe bunları tamamladıktan sonra anca evine gidebilir.

Ancak çok iyi kazandığı için evin çatısını yaptıramasa da Yeniköy'deki esnafa olan borçlarını kapatır. Artan bankerler sayesinde anneannesi de kırk yıldır oturduğu apartmanda oturmaya devam edebilmek için birikimini Meban adında bir yatırım kuruluşuna yatırır. Oradan kazandığı paraları çocuklarına saçtığı için Ayşe'nin annesiyle babası Caddebostan'da Suat teyzesinin evine yakın bir yerde yazlık kiralarlar.

Uluslararası Af Örgütü

Ayşe Ecevit hükümeti sırasında kurulmuş olan Uluslararası Af Örgütü kurucu üyelerinden biri olarak eylül ayında Cambridge'e davet edilir. Orada öğrencilerin kaldığı üniversite binalarından birinde kalır.

Açılış konuşmasında Türkleri aşağılayıcı unsurlar barındıran Midnight Express filminin gala gelirinin Uluslararası Af Örgütü tarafından bağış olarak kabul edilmesini eleştirir. Kıbrıs'ın Türk işgali altında olduğu bir sırada her girdikleri toplantıda Yunanlılar ve Kıbrıs Rumlarıyla karşı karşıya gelir ve her seferinde konu eşcinsellerle ilgili bile olsa sözü Kıbrıs'a getirmenin bir yolunu bulurlar. Ayşe bu atışmalardan birinden ağlayarak çıktığında bir Nijeryalı önünü keserek ne olduğunu sorar. Ayşe Kıbrıs yüzünden Yunanların sözlü saldırısına uğradığını anlatınca "Ben gelir seni üzenleri çiğ çiğ yerim" diyerek onu güldürür. Ayşe Türkiye'yi temsilen hem Avrupa hem Asya hem Akdeniz hem de Balkan ülkelerinin toplantılarına katılır. Bir gün Asya toplantısına girmek üzereyken bir Çinli onun sarı saçlarını işaret ederek Avrupalıların toplandıkları odanın ikinci katta olduğunu söyler.

Geri döndüğünde yedi TİP'li, İTÜ Elektrik Elektronik Fakültesi Dekanı Prof. Bedri Karafakioğlu sonra da Dr. Necdet Bulur öldürülür. O yıl Kahramanmaraş'ta 33 kişinin öldürülmesinden ve Hükümet Konağı'nı ele geçirmeye çalışanlarla polisler arasında çıkan çatışmada yetmiş yedi kişinin ölmesinden sonra sıkıyönetim ilan edilmesine direnen Ecevit daha fazla direnemez. On üç ilde sıkıyönetim ilan edilince Ayşe de on bire kadar işi bitiremediklerinde platolarda sabahlamak zorunda kalır.

Sevgili

Bir çekim günü sokağa çıkma yasağı bitmeden eve koştura koştura döndüğünde Durmuş'tan Eren'in geldiğini, bekleyip çocuklarla yemek yedikten sonra gittiğini ve Mehmet'le ablası Tomris'in oğlu Ahmet'in onu telefonla aradığını öğrenir. On gündür üst üste çalıştıkları için Tunca onlara dört günlük izin vermiştir. Yatakta uzanıp arkadaşı Meyzi'nin davetini kabul edip Ada'ya gitme konusunda düşünürken telefon çalar. Arayan Ahmet'tir. Mehmet'in Ali'nin kendi oğlu olmadığı dedikodusunu yaydığını, babasının da bu yüzden onu evden kovduğunu, dedesiyle babasının İsviçre'ye gidip çocuklara hayat boyu sürecek bir fon yaptıracağını söyler. Ayşe bunlara gülüp geçer.

Kerim'le Selim hafta sonu Koko'da kalacağı için arkadaşının teklifini kabul ederek Ada'ya gider. Akşam ev sahibi Meyzi'nin Pekin ile Yiğit adlı arkadaşları da gelir. Akşam Ayşe Yiğit'in kaldığı odaya battaniye bırakırken komodinde *Passages* kitabının Fransızcasını, Nâzım Hikmet'in şiirlerini ve *Aylak Adam*'ı görür. Odasına gidip kendi getirdiği kitaplara bakar; İngilizce *Passages*, Nâzım Hikmet'in şiirleri ve *Topal Koşma*. Kitapları alıp salona döner ve "Yiğit, kitap seçimlerimize bakar mısın?" der. Yiğit de "Niye *Topal Koşma*?" diye sorar. Ayşe Nezihe Meriç'in onu gençliğine götürdüğünü, eski bir dostu bulmuş gibi hissettirdiğini söyler. Yiğit de *Aylak Adam*'ı aynı nedenlerle yanında taşıdığını söyler. Meyzi yattıktan sonra Yiğit Ayşe'den biraz daha oturmasını rica eder ve içtiği konyaktan ikram eder. Ayşe içmez ama onunla beraber şöminenin karşısında oturur. Sohbet esnasında Mehmet'le evliyken Cenevre'de tanıştıklarını söyleyince Yiğit o zamandan beri ona hayranlık beslediğini itiraf eder. O gecedan sonra Ayşe ve Yiğit sevgili olurlar.

Ayşe yalnız bir kadın olarak evli kadınlar tarafından bir tehdit olarak algılandığı için sevgili sahibi olmak onu bu anlamda rahatlatır. Yiğit'le beraber bolca şiir okurlar, bazen onlara Kerim'le Selim de katılır. Yiğit onlar için kendi evinde köfte ve şiir günleri düzenler. Mete ve Ali de geldiğinde üniversite yıllarını Cenevre'de geçirdiği için onlara tıpkı yetişkin bir adamla konuşur gibi oradaki gençlik maceralarından bahseder. Ayşe onunla ne zaman tartışsa çocuklara çekim için gittiği yerin adresini kimseye söylememeyi tembihlese de sete vardığında Yiğit'in arabasını orada bulur. Çocuklar daima onun nereye gittiğini Yiğit'e söyler. Böylece onlar da barışırlar.

Kayıp

Siyasi cinayetlerin sürdüğü bu yıllarda Ayşe Amnesty International tarafından Londra'daki bir toplantıya davet edilir. Mete ve Ali'yi ziyaret edip Londra'ya geçer. Akşam otelde uzanmış yatarken televizyonda akan bir altyazı dikkatini çeker. Gazeteci Abdi İpekçi'nin bir cinayete kurban ettiği yazmaktadır.

1979 yılı boyunca katilin yakalanacağına inanır. Yattığı cezaevinden kaçtığında da bu inancını korur. Ancak 2010 yılında katilin bir televizyon kanalında saygın bir adam gibi konuştuğunu görünce iyiliğin kötülük karşısında başarılı olacağına dair umudunu yitirir.

1979 yılının yeni zenginleri karaborsacılarıdır. Pist lambaları alınamadığı için pilotlar piste kör inişle iner, motorin olmadığından araba vapurları iptal edilir. TUSİAD hükümete karşı kampanya başlatır. Ekim ayındaki ara seçimlerde CHP ancak on iki milletvekili çıkarınca iki gün sonra Ecevit istifa eder. Yerine Demirel hükümeti kurulur. Üç gün sonra Haydarpaşa mendireği yakınlarında bir tankerle şilep çarpışarak bir patlamaya sebep olur.

1980

1980'e 24 Ocak Kararları ile girilir. Nisan ayında yazar Ümit Kaftancıoğlu mayısta da TTB MK üyesi olan Sevinç Özgüner vurulur. İstanbul'un polislin giremediği bazı kısımlarında "kurtarılmış bölgeler" ilan edilir. Karadeniz'deki Fatsa da özerk idaresini ilan eder. Bu sırada Mehmet oğullarını askere göndermek ister. Üstelik oğullarına söylemek istediklerini eşi vasıtasıyla iletir çünkü ona göre babayla konuşulmaz, dertleşilmez, baba sadece azarlar, küfreder ve gerekirse de döver.

Temmuz ayı geldiğinde CHP İstanbul Milletvekili Abdurrahman Köksaloğlu, eski başbakan Nihat Erim ve sonra da DİSK eski genel başkanı Kemal Türkler öldürülür. Ayşe, Nihat Erim'in kızı Işıl arkadaşı olduğu için onu ziyarete gittiğinde kendi babası da siyasete bulaşmış olsaydı başlarına neler geleceğini düşünür.

Mete üniversitede ikinci sınıfa geçemediği Ali de bakaloryasını veremediği için babalarıyla araları açılır. Ayşe, Ali'yi eylülde geri gönderirken babası artık ona harçlık yollamadığından ötürü her ay harçlık yollamaya söz verir. Mete'yle baş başa Bodrum'a giderler. İki kişilik oda istediklerinde resepsiyondaki adam bir ona bir Mete'ye bakar. Ayşe oğlundan kimliğini çıkarmasını ister önce fakat soyadlarının farklı olduğunu hatırlayınca vazgeçer.

Mete onunla dertleşirken babasının onun Amerika'da okumasına karşı çıkmasından, Londra'daki veya Güney Fransa'daki evlerde kaldığında eve arkadaş getirmesinin, tatil günlerinde geç saatlere kadar uyumasının, akşam eve geç gelmesinin yasak olduğundan şikâyet eder. Ayşe de annesiyle babasının zamanında ona koyduğu yasakları anarak babasının bunları sevgisizlikten yapmadığını anlatmaya çalışır. Ancak Mete dedesiyle babasının aynı olmadığını söyler.

Dönüşte onu da Cenevre'ye yolcu eder. Sınıfta kaldığı için fakültesini hukuktan ekonomiye değiştirmiştir ama Ayşe eğer burada da başarılı olamazsa onu ekonomik olarak desteklemeye devam edemeyeceğini belirtir.

Eve döndüğünde Tunca'nın onu aradığını öğrenir. Yeni işlerin başladığını öğrenir ve ertesi gün buluşmak üzere sözleşirler. Ertesi gün iş görüşmesi için Tunca ve onun hem üvey kızının eşi hem de asistanı olan Murat Ateş'le beraber Taksim'e gittiklerinde Tunca önceki gün rahmetli babasının bir dostuna rastladığını, yakında bir darbe beklediğini söylediğini anlatır.

Ayşe akşam eve gittiğinde çocuklar ve Koko ile beraber yemek yiyip haberleri seyrederek. Haberlerde bir hafta önce Fener'de bir plastik fabrikasında çıkan yangın nedeniyle yanan evler ve iş yerlerini görürler. Sonra da Ankara'da metronun temelini atıldığını. Ayşe sabah olduğunda herkesi televizyonun karşısında bulur. Televizyonda Genelkurmay Başkanı Kenan Evren'in başkanlığındaki beş kişilik "Milli Güvenlik Konseyi"nin ülke yönetimini ele aldığı bilgisi tekrar tekrar verilmektedir. Az sonra babası arayıp hiçbir koşulda evden çıkmamasını tembihler.

Ancak Ayşe az sonra arkadaşı Fazile'yi aradığında Fazile yolların boş olduğunu söyleyip onu eve çağırır. Ayşe anahtarını eline alıp birkaç dakika mesafedeki arkadaşının evine gitmek için dışarı çıkar. Dışarısı gerçekten de boştur. Yürürken arkasından içi asker dolu bir GMC yanar. Önce oturan asker camı indirip sıkıyönetim ilan edildiğini, sokağa çıkma yasağı olduğunu söyler. Ayşe gece arkadaşında kaldığını, evinin Nişantaşı'nda olduğunu, evine gitmeye çalıştığı yalanını söyler. Sonra da kendisini Taksim'e yakın bir noktaya bırakıp bırakmayacaklarını sorar. Askerler onu yanlarını alıp doğruca verdiği adrese götürürler.

Ayşe Yiğit'in evinin önünde araçtan inip doğruca yukarı çıkar. Kapıyı açısı Hıdır açar. Yiğit masa başında okuduğu dosyadan başını kaldırıp ona bakınca Ayşe oraya nasıl geldiğini merak edip etmediğini sorar. Yiğit herhalde arabasıyla geldiğini söyler. Ayşe arabasıyla değil, askeri bir araçla geldiğini söyler ve onda beklediği mutluluğu göremediği için kapıyı vurup çıkar gider. Yürüyerek Topağacı'ndaki annesinin evine gider.

"Denizkondu"

Eren'le oldukları zamanda birtakım adamlar denizi doldurup üstüne geceleri gazino olarak kullanılan bir yapı diker. Eren onları belediyeye şikâyet eder ancak bir sonuç alamaz. Bir gün denizi doldurmak için kum taşıyan kamyonlardan birinin şoförüyle kavgaya tutuşur ve kamyonun anahtarını denize fırlatır. Sonraki günlerde köpeklerinden birinin ölüsüyle karşılaşır. Durmuş, eğer anahtarı bulup

teslim etmezlerse çocukların da tıpkı o köpek gibi öldürüleceğini söylediklerini iletir. Ayşe korkuyla hemen dalgıç olan iki arkadaşını Baskın'la Tosun'u arar. Onlar Çanakkale Boğazı'nda Dünya Savaşı'ndan kalma İngiliz gemilerini çıkardıklarını için arkadaşlarını gönderirler ancak anahtar bulunamaz. Yapılan bina Eczacıbaşıların köşkünün önüne denk gelir. Bir davette Nejat Eczacıbaşı o binayla ilgili valiye kadar gittiğini ama yine de sonuç alamadığını söyler. Mecburen anahtarın bir kopyasını yaptırırlar. Ancak o binayı ne zaman görseler bir gecekonduyu andırdığı için "denizkondu" derler.

Ayşe kimsenin söz geçiremediği bu adamlara askerin söz geçirip geçiremeyeceğini merak eder. Bir gün işten çıkıp Kerim'le Selim'i okuldan alır ve Kerim'e matematik çalıştırması için eski matematik öğretmeni olan Mari teyzenin evine götürür. Onlar matematik çalışırken o ve Selim de Sabahat teyzesiyle Bâlâ eniştesinin üst katta yaşayan kızı Filiz'e çıkar. Filiz, Mari teyzenin matematik anlatmak için fazla yaşlandığını söyleyince Ayşe asıl isteğinin çocukların bu ülkede Rumların da Türk olmayanların da yaşadığını bilmesi olduğu cevabını verir. Sonrasında Filiz'le Mehmet hakkında dertleşir. Mehmet'i çocuklar hakkında konuşmak için aradığında telefona eşi çıkmış, önce Mehmet'i bu konuşmaya hazırlaması gerektiğini söylemiş ve birkaç gün sonra Ayşe'yi arayıp Mehmet'le konuştuğu takdirde Mehmet'in önce ona küfür etmek istediğini öğrenince bir daha hiç iletişim kurmaya yeltenmemiştir.

Oradan çıkıp evlerinde gittiklerinde Ayşe sabah onlar evden çıktıktan sonra söz konusu yapının yıkıldığını, oradan kaçan adamların kaçakçı olduğunu ve yıkım anında civardaki evlere saklandığını, o yüzden her yerde arama yapıldığını, onların evinde TSK'ya ait bir tabanca bulunduğu için her yerin didik didik edildiğini, sonunda evin mühürlendiğini, Durmuş'un gözaltına alındığını, Durmuş'un eşi Afi'nin de üst mahallelerdeki gecekonduardan birindeki akrabasına gittiğini öğrenir.

Birkaç parça eşya almak için mührü kırıp içeri girerler. İçerisi gerçekten de darmadağınktır. Alacaklarını alıp çıkarlar. Mührü tekrar yapıştırırlar. Doğruca Afi'nin yanına giderler. Ayşe Durmuş'u bulacağına söz verir. Çocuklarla bir gece Koko'da bir gece anneannede kalmaya karar verirler.

Tabancanın Kuzey Saha Komutanlığına götürüldüğünü öğrenince Koko'yla birlikte oraya giderler. Ancak Koko büyükbabası Serasker Rıza Paşa'nın sürgün yıllarında Fransa'da doğup Türkiye'ye yirmi üç yaşında döndüğü için Fransız aksanıyla konuşur. Ayşe eğer orada konuşacak olursa Eren'i casuslukla da suçlayabileceklerini söyleyip bütün konuşmayı kendisinin yapacağını belirtir. Komutana tabancanın Eren'in askerlik günlerinden kaldığını ve unuttuklarını açıklasa da komutan o sırada yurt dışında olan Eren'in ülkeye gelip mahkemesi görülmeden hiçbir şey yapılamayacağını söyler. Ama Durmuş'un yerini öğrendiğinde haber verebileceğini bildirir. Eren olayların dördüncü gününde annesiyle konuştuğunda Koko ona tutuklanma ihtimaline karşı geri dönmemesini tembihler.

Ayşe artık evde kalmadıkları için ev işi sorumluluğundan kurtulur. Bu arada Ali'yle Mete'ye para yolladığı için fazladan gelir elde edebilmek adına arkadaşı Ercan Arıklı'dan dergiler için röportaj, yazı, çeviri işleri alır. Sokağa çıkma yasağı yüzünden platolarda kaldıkları gecelerde sabaha kadar bu işleri yapar. Kazandığının bir kısmını Mete'yle Ali'ye gönderir.

Sonunda Durmuş'un Hasdal'da kaldığını öğrenince oraya bir arkadaşıyla birlikte gitmek ister ama herkes askerden korktuğu için kimse ona katılmaz. Tek başına oraya gider. Durmuş son derece zayıflamış, saçları da tıraş edildiği için kulakları iyice meydana çıkmış hâlde karşısında belince önce kahkaha atmış sonra da ağlar. Dönüş yolunda Afi'ye giderek Durmuş'u bulduğunu haber verir ve aldığı erzağı ona teslim eder.

1982'ye keyifli girerler. Durmuş tahliye edilmiştir. Ve eve dönebileceklerdir ancak ev aylardır ısıtılmadığı için buz gibidir. Bir hafta sonu çocuklar ısrar ettiği için köpeklerini de yanlarına alarak şöminede sucuk ekmek pişirip yerler. Vücutlarının önü şömine ateşiyle ısınırken sırtları soğuktan donar. Böyle iki gün geçirdikten sonra havalar düzeldiğinde dönmek üzere evden ayrılırlar.

Yeniköy

Paskalya tatilinde Mete'yle Ali İstanbul'a gelir. Mete'nin üniversiteyi bitirmesine iki yıl kalmış, Ali'nin başlamasına da bir yıl vardır. Dedeleriyle baş başa konuşup desteğini almak için evine giderler. Ayşe onları Taksim Gezi'deki evine bırakıp yakın noktada bulunan bir kafeteryaya gider. O içeri girdikten hemen sonra çocuklar gelir. Babaları eve girmelerini yasakladığı için evin uşağı tarafından kapıdan kovulmuşlardır. Üstelik dedelerinin ertesi gün Zürih'e uçacağını söyleyip bir daha gelmemelerini

istemiştir. Ayşe eve döner dönmez havayolu firmasında çalışan bir arkadaşını arayıp bunu teyit eder. Akşam Mete'yle Ali dedelerine bir mektup yazar mektubu sabaha karşı uçahta görevli bir hostese sahibine teslim etmesi için emanet ederler. Mektubun sahibine gidip gitmediğini hiç öğrenemezler ama dedenin torunları için kurduğu fonu kapattığını öğrenirler.

Bu sırada Eren'in annesi Koko oğlunun ülkeye döndüğünde tutuklanacağından korktuğu için avukatlarına büyük miktarda para dağıtır. Ayşe avukatların onu dolandırdığını düşünse de Koko ona kulak asmaz. Eren yazın döner, hemen duruşması yapılır ve ihmalden dolayı aldığı ceza paraya çevrilir.

Eren ile yıllardır ayrı yaşadıkları için babası Ayşe'ye artık ayrılmaları gerektiğini söyleyince Ayşe de ikna olur. Birkaç gün sonra Ayşe eve geldiğinde Mete ile Ali'nin odasını ışığının yandığını fark eder. Odaya girdiğinde içeride Eren'i bulur. Eren annesinin evinde badana yapıldığı için birkaç gece orada kalacağını söyler. O akşam Ayşe'nin Yiğit'le birlikte olduğunu dile getirerek boşanmaya ikna olur.

Bunun üzerine Yeniköy'deki evleri satışa çıkarılır. Kerim ile Selim'i de İngiltere'de bir okula yazdırırlar. Kerim beşinci sınıfı bitirmesinin ardından, bir yıl sonra da Selim gidecektir. Yeniköy'deki son günleri kış aylarına denk geldiği için Ayşe kış tatilinde Mete ile Ali'yi eve çağırır. Son gün geldiğinde Kerim ile Selim "Cennet" adını verdikleri bahçelerindeki kamplarında yatmak isterler ama soğuk olduğu için Ayşe izin vermez. Sabah karşı beş gibi Kerim ile Selim'i yataklarında bulamayınca doğruca bahçedeki kamplarına gider. Ancak çocuklar orada da değildir. Köpeğin kuyruğunu fark edince onun yanına gider ve çocukları Boğaz'ı gören bir ağacın altında bir battaniyeye sarılmış hâlde omuz omuza ağlarken bulur.

Yeniköy'ü o sabah terk ederler. Çocuklar yıllarca çok zengin olup o evi geri aldıklarını hayal ederler ama bu mümkün olmaz. Mete halasının desteğiyle üniversiteyi bitirdikten sonra Cenevre'de kendi kazancıyla eşi ve kızları için bahçe içinde göl manzaralı bir ev yaptırır ve adını Yeniköy koyar.

Yine Yeni Bir Hayat

Yeniköy'den sonra Nişantaşı'nda bir daire bulurlar. Sahibi arkadaşı Tefo'dur. Tefo bir zamanlar Eren'den deniz motoru almış ancak ödemesi gereken miktarı ödeyememiştir. Bu evi Ayşe'ye satarken o borcu düşecektir. Ailesi evin bakımsızlığı nedeniyle karşı çıkarsa da Ayşe, elindeki meblağ anca buraya yettiği için evi hemen satın alır. Ev tadilatı geçtikten sonra tanınmayacak hâlde gelir. Ailesi de çocuklar da çok beğenir. Burası her yere yakın olsa da park yeri bulunmadığı için arabasını park ettiği yerlerde genellikle ya arabasının camı kırılır ya da radyosu çalınır.

Bir gün Yiğit'le tiyatroydayken arada Yiğit sigar içmek için dışarı çıktığında Betül Mardin'in de orada olduğunu görür. Betül Mardin ertesi sabah onu kahve içmeye çağırır. Ertesi gün Ayşe doğruca onun evine gider. Bir saatlik görüşmenin ardından Betül Mardin'in halkla ilişkiler danışmanı olduğu Asil Nadir'in Nadir Şirketler Grubu'nda halkla ilişkiler elemanı olarak işe alınır. Artık onun şirkette uzantısı olacaktır.

Artık işe yürüyerek gider. Grup veya rakipleri hakkında medyada yer bulan hemen her şeyi işaretler ve dosyalar. O yıllarda Türkiye'de Beta kasetler kullanılır ama firma VHS kasetler pazarlamak ister. Çeşitli yabancı dergilerden VHS ile ilgili yazıları bulup yarı tercüme yarı orijinal yazı olacak şekilde yeni makaleler yazıp dergilere gönderir. Böylece tüketiciyi ürüne alıştırmaya başlarlar.

İkinci ayın sonunda hayatı hareketlenir. İstanbul'dan beş kişilik bir grupla Kıbrıs'a giderler. Batül Mardin ona merdivenlerden binanın ana kapısına kadar şirketle ilgili her şeye dikkat ederek not tutturur. Döndüklerinde yaptığı işin temel gereksinimlerini kavramış hisseder. Firmanın bağlantıları sayesinde *Dünya* gazetesinde de küçük hikâyeler yazmaya başlar.

Babaya

Babasının 1 Nisan 1983'teki sekseninci doğum gününde hediye olarak bir şiir yazar ve her ayın birinde çıkan bir sanat dergisinin yöneticisinden dergide basılması için söz alır. Bununla yetinmeyip şiiri Yılmaz Özbek'e el yazısıyla bir kartona yazdırıp çerçeveletir. Ancak 1 Nisan olduğunda şiir dergide çıkmaz. Dergiyi arayıp sonraki ay için yeniden söz alır. Babasına yeni evinde bir doğum günü partisi düzenler. Üç kuşağın bir arada olduğu partide Oya Başak şiirini sesli olarak okur.

Gidilemeyen Gezi

Yıllardır ailecek çıkmak istedikleri geziye tekrar niyetlenerek önce İsviçre'ye sonra da Londra'ya gidecekleri bir gezi planlarlar. Geziye beş gün kala Ayşe sabah uyandığında Banker Kastelli'nin yurt dışına kaçtığı haberini alır. Anneannesinin mülkünü satıp parasını yatırdıkları Meban'ın yönetim kurulunda yer aldığı için Yiğit'i arar. Yiğit biraz zaman isteyip durumu öğrendikten sonra onu arayacağını söyler. Kısa süre sonra faizlerin yüzde yetmişlerden yüzde kırklara indiği, yüzde kırktan fazla faiz verilemeyeceği anlaşılır. Yiğit Meban hisselerinin Vakıflar Bankası'na devri sırasında Ayşe'nin de bulunması gerektiğini söylediği için Ayşe annesiyle babasını bu gezide yalnız bırakmak zorunda kalır. Bu gezi sırasında Halkçı Parti, Büyük Türkiye Partisi ve Turgut Özal'ın Anavatan Partisi kurulur. Kimse ANAP'ın kasım seçimlerinde 212 vekil çıkaracağını tahmin edemez.

Arada Kalan Çocuklar

Bir gün Ali arayarak babaannesinin öldüğünü, babası çeşitli nedenlerle ülkeye giriş yapamadığı, Mete de hasta olduğu için kendisinin geleceğini haber verir. Ertesi gün onu havaalanından almaya gidince Ali babasının ondan halasının yüzüne tükürmesini istediğini öğrenir. Buna karşı çıkarak asla böyle bir şey yapmayacağını söyler. Dedesinin evine uğrayıp herkesle selamlaştıktan sonra annesiyle babasının Topağacı'danki evine giderler. Ancak biraz sonra telefon çalar. Dedesinin uşağı babasının Ali'yi aradığını ve dedesinin evine geri dönmesini istediğini iletir. Ali doğruca dedesinin evine gider. Gece olduğunda Ayşe uykuya dalmışken kapı çalar. Gelen Ali'dir. Babası ondan halasını evden kovmasını istemiş, o karşı çıkınca küfredip tehditler savurmuş, o da halasından evden gitmesini istemiş, olan biteni öğrenen dedesi de onu evden kovmuştur. Ayşe bunları duyunca o da kapıyı çarpıp odasına gider.

Yine Hastanede

Ayşe bu noktada çalışmanın önceki cildinde bahsettiği, babasının yattığı hastaneye döner. Bir gün pencereden bakarken Eren'in geldiğini görür. Babası kızını aldatan damadını affedemediği için ziyarete gelmesini istemez. O odaya girince uyuyor gibi davranır. Eren ısrarla onu yurt dışına götürüp tedavi ettirmeyi önerdiğinde Ayşe ona karşı çıkar. Onu odadan çıkarıp geçiştirici cevaplar vererek gönderir. O gittikten sonra babası şiirin çıkacağı dergiyi sorar. Ayşe şiir hâlâ çıkmadığı için dergiyi getiremez.

Çocuklar ve Babaları

Mete ve Ali Türkiye'ye geldiğinde babaları Mehmet de eşiyle birlikte Hilton Oteli'nde kalır. Hastanede dedelerini ziyaret ettikleri sırada dedeleri ne olursa olsun babalarıyla konuşmalarını tavsiye ettiği için randevulaşırlar. O gün Ayşe işten erken döner, pencereden bakarken Mete'nin tek başına döndüğünü görür. Mete eve geldiğinde sinirden elleri titremektedir. Babalarının onlardan askere gitmelerini istediğini, dedelerinin onlar adına açtıkları fonu kendisinin kapattığını söylediğini anlatır. Görüşmenin sonunda Ali'yi gönderip onu odasına çıkarmış ve eşiyle birlikte ona Ali'nin onun kardeşi olmadığını, babasının başka bir adam olduğunu söylemişlerdir.

Ayşe bu dedikoduyu Mehmet'in çevresindeki hemen herkesin duyduğunu öğrenir. Dedikodu en sonunda Ali'nin de kulağına gittiğinde babasının avukatının ona attığı iftiraların da yer aldığı velayet davasının dosyalarını bulup ona verir ve kendi çocuğu olmasaydı onu almak için bu kadar uğraşmayacağını söyler.

Babasıyla hiçbir koşulda görüşmek istemeyen Ali yıllar sonra üvey kız kardeşinin şüphelerini gidermek için Londra'da DNA testi yaptırır ve Mehmet'in oğlu olduğunu belgeler. Sonucu babasına yolladığında babası doğumu yaptıran doktorun kan uyuşmazlığıyla ilgili söylediği birtakım şeyleri sayıklar.

Veda

Babası ağustos ayında bağırsaklarındaki florayı yitirdiğinden dolayı altı bezlendiği için onu ya Filiz ya Ayşe ya da eşi temizler. Özellikle Filiz'in bunu yapmasını istemediğinde Filiz itiraz edip kendisini Ayşe'den farksız görmesini rica eder. Ayşe bir gün hasta bakıcının babasının altını temizlerken söylendiğini görünce onu kenara çekip yaptığı işin ne kadar zor olduğunu bildiğini ama babasının kalbini kırmasına izin vermeyeceğini söyler. Amcasının kızı Semra ailesiyle Londra'dan geldiği ve onda kaldığı için bunu bahane ederek annesini yalnız bırakmaz.

Annesi dip boyası gelen beyaz saçları, ayların yorgunluğu ve titreyen elleriyle babasına tek başına bakabilecek durumda değildir. Bir gün Mete ve Ali'nin de araya girmesiyle annesini eve gidip uyumaya ikna etmeyi başarır. Akşamüstü Güzin teyze uğrayınca yalnız yaşadığı için beraber kalmayı önerir. Annesi geceyi geçirmek için Güzin teyzeye, Mete'yle Ali de akşam yemeği yemek için Filiz'e gider.

Ayşe o gece babasının başındayken onun hırıtlı nefes aldığını fark eder. Nöbetçi hemşire biraz daha bekleyip sonra nöbetçi doktoru çağıracağını söyler. Ayşe babasının gözlerini açmasını bekler ama babası gözlerini açtığında karşısındaki duvara bakar. Bunun üzerine Ayşe Güzin teyzeyi arayarak annesini hastaneye çağırır. Annesi geldikten sonra hemşire nöbetçi doktoru çağırmaya yeltendiğinde annesi onu durdurur. Oksijen maskesi takarak onu rahatsız etmelerini istemez. Sabah olduğunda gelen herkesi geri gönderirler. Babası gözlerini bir ara yine açarak kesik kesik nefes alır ve tekrar yumar. O an onun artık hayata veda ettiğini anlayan annesi yerinden kalkıp kapının önüne sandalye dayar ve ikisi de onun iki yanına uzanarak ona veda ederler. Ayşe babası için yazdığı şiirin sonunu o gece tamamlar.

TEMALAR

Toplum

Toplumsal Cinsiyet Ayşe Kulin ikinci evliliğini sevgilisiyle bir yurt dışı gezisine çıkabilmek için yapar. Evlendikten sonra da eski eşi ve ailesine karşı velayet mücadelesi vermek zorunda bırakılır. Dava boyunca “iffetsiz” bir kadın olduğu için çocuklarına bakmasının mümkün olmadığını iddia eden birçok yalancı şahide karşı direnir. Nihayetinde çocukları alabilmesi kendi durumundaki başka bir kadın aracılığıyla başsavcıya erişebilmesiyle mümkün olur. Eve ek gelir sokabilmek için çeviri işine talip olduğunda işi veren kişi onu dört çocuk annesi olmasına rağmen “playgirl” olarak nitelemeyi tercih eder. Eski eşi küçük oğlunun kendisinden olmadığını iddia edecek kadar ileri gider. Tüm bunlar Ayşe Kulin’in geleneksel beklentilere göre hareket etmeyişinin irili ufaklı bedelleridir.

Sınıf Ayşe Kulin Eren Kemahlı ile evlendikten sonra Yeniköy’de bir köşke yerleşir. Eren Kemahlı yaşadıkları köşkün çatısını tamir ettirmektense pahalı zevklerine yatırım yapmayı önceleyen bir adamdır. Ayşe Kulin dışarıdan her şeyin yerli yerinde görüldüğü bu yaşam biçimindeki aksaklıkları içeriden deneyimlese de eşinin her türlü pahalı harcamasına partner olarak dâhil olur. Boşanmanın ardından kendine kurduğu hayatta daha küçük ölçekli harcamalarla yaşamaya başlasa da hem geniş ailesinden gördüğü hem eski eşi ve ailesiyle hem de sonraki eşiyle paylaştığı yaşam biçimi onu nitelikli bir tüketiciye dönüştürür. Reklam sektörüne girmesini sağlayan şeyin reklam filmi için gereken farklı sofra düzenlerini, üstelik kendi antika takımlarıyla, kurabilmesi olduğunu düşünürsek bunun onun nerede neyi nasıl tüketmek gerektiğine dair birikimiyle ilgili olduğunu belirtmek mümkündür.

Politika

Çatışma Ayşe Kulin babasıyla genellikle ülkedeki siyasi ve toplumsal çatışmaları konuşarak ilişkilenen bir kız çocuğudur. Aynı zamanda Uluslararası Af Örgütü kurucu üyelerinden biridir. Dolayısıyla ülkesinde olup biten her şeye duyarlıdır. Ara ara andığı toplumsal ve siyasi çatışmalar onun için bazen bir arka plan bazen de tam ortasında yer aldığı bir gerçekliktir. Çocukların okulunun yakınındaki çatışmanın okula sıçraması, arkadaşı Abdi İpekçi’nin suikaste kurban gitmesi, arkadaşı Işıl’ın babası eski başbakan olan Nihat Erim’in öldürülmesi ve darbe sonrası Yeniköy’deki evlerinin mühürlenmesiyle sonuçlanan süreçte muhatap oldukları kimseler bu çatışma hâlinin onun hayatına en yakından dâhil olduğu vakalardır.

TARTIŞMA SORULARI

1. Ayşe Kulin ailesinden bağımsız olarak kendi evini anca ikinci eşinden boşandıktan sonra kurabiliyor. Ve bir erkekle evlenmeden sadece sevgili olarak kalabilmeyi de bu süreçte deneyimliyor. Buna göre, bunları genç bir kız olarak gerçekleştirebilmesiyle boşanma deneyimi olan çocuklu bir kadın olarak gerçekleştirebilmesi arasındaki fark nereden kaynaklanır?
2. Ayşe Kulin, ancak eşinden ayrıldıktan sonra tam zamanlı bir işte çalışarak profesyonel hayata katılır. Buna göre bir kadının neyi, nerede ve nasıl tüketeceğini bilmesi, yani nitelikli bir tüketici olarak konumlanması ile üretim ilişkileri içinde aktif bir rol üstlenmesi arasındaki geçiş, kadının toplumsal konumunu nasıl dönüştürür?

BİBLİYOGRAFYA

Kulin, Ayşe. *Hüzün Dürbünümde Kırk Sene 1964-1980*. İstanbul: Everest, 2011.